

په پیامبره کت
صلی اللہ
علیہ وسلم
بناسه

مافی له چاپدانه‌وهی بۆ هه‌موو موسلمانیکه

ناوی کتیب: په‌یام‌به‌ره‌که‌ت ﷺ بناسه.

نوسهر: ماموستا علی خان.

نوسینه‌وهی: سایتی به‌هه‌شت.

دیزاینی ناوه‌وه: ali-xan.com, ba8.org

نۆره‌ و سالی چاپ: چه‌وته‌م ۱۴۴۲ - ۲۰۲۰

شویینی چاپ: ئیران.

تیراژ: ۵۰۰۰ دانه

ژماره‌ی سپاردن: (۸۷۹) سالی (۲۰۰۶) ی کتیب‌خانه گشتیه‌کانی پیدراوه.

سه‌رپه‌رشتیاری چاپ

www.ba8.org

به‌ره‌ه‌می سایتی

www.ali-xan.com

 mamostaalixan mamostaalixan

 ALIMALIXAN alixanali

 mamostaalixan m-alixan

په پیامبره کت
رسالی
الله
عليه
وسلام
محمد
بناسه

ٲاماده کردنی

علي خان

پوخت و بو زياد کراوه

چاپی هه وته م

له سه ره ئه رکی خیره خوازان له چاپدراوه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشہ کی چابی حوتہم

ستایش بُو ٲو ٲو خویہی ہر ٲو شو شایستہی ستایشی کامل
وتہ واوہ، دروود وصلات وپہ حمہت وسہ لام بُو ٲو موحمہ مہدہی لہ
کہ مالیتیدا بہ پیامبہر کراوہ وبُو بہندہ کان رہوانہ کراوہ.
دوای ٲوہ:

خوینہری ہیٲرا: دوای بہ سوکایہ تیہ کانی فہرہ نسا بہرانبہر
بہ پیامبہر مان **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، وپشتگیری کردنی ٲو ہہنگاوش
لہ لایہن حکومہ تی فہرہ نسا وسہرؤکہ کہیہوہ، ہہرہوہا ہیٲرشہ
بہردہوامی ٲم دواییہیان بُو سہر ئیسلام وموسلمانان -دوای ہہست
کردنیان بہ زور بوونی موسلمانان وزوو تہشہنہ کردنیان-، ہہندیٰ لہ
بہرپزان داویان کرد ٲم کتیبہ پیذاچوونہوہ بکہم بہ مہبہستی لہ
چاپدانہوہی بہ تیراژی پینج ہزار بُو دہ ہزار نوسخہ وہ کہ مترین
بہرگری وپشتگیری وسہر خستنیٰ بُو پیامبہرہ کہمان، وبہ
جیگہ یاندنی کہ مترین مافی وی بہ سہرمانہوہ، بہندہش پیذاچوونہوہم
کرد وہندیٰ کم بُو زیاد کرد بہ تاییہت لہ باسی موعجیزہ کانی
پیامبہردا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، لہ گہل شیواز ورووخسار وسیفہت
ورہوشتہ کانی...

داواکارم له خوای گه وره ره وشتمان وهك ره وشتی وی
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيْ بَكَات وَلَهْ گه لیدا له بهه شته به رزه کاند له گه ل
سه رجه م په یامبه ران و یاران وشه هیدان و پیاو چاکان و راستگو یان
کو مان بکاته وه ... ثامین.

داماوی لی بوورده بی خوا

عَلِي خَان

مزگه وتی قازی موحه ممد ﷺ

۱۲ی ره بیعولته وو له لی ۱۴۴۲

که لار - گه ره کی سیروان

۰۰۹۶۴۷۷۰۱۲۳۴۱۵۷

info@ali-xan.com

پیشہ کی

لك الحمد يا رب العالمين حمدًا يليق بك، وأثني عليك الخير كله، أشكرك ولا أكفرك، وأخلع من يكفرك ويستهزئ بنبيك، وصلاتك وسلامك الدائم الأتمان الأكلان على خير خلقك نبينا وسيدنا وقرّة عيننا محمد، وعلى آله وأصحابه وأتباعه وأحبابه إلى يوم الدين، أما بعد:

سوپاس وستایش بوّ ئەو خواپەیی کە بە پەیا مە بەرە کە ی
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رپڭای رپۆشنای وئیمانی بوّ روون کردینه وە، لە
تاریکی وچە پە لئ گومرایی ئاگاداری کردینه وە، شایەتی ئە دەم کە
هیچ پەرستراویک بە هەق شایستە ی پەرستن نییە جگە لە خوا نە بیّت،
هەر ئەو شایستە ی پەرستن و بە تەنھا راکرتن و پروولی کردن
وھاوارپیکردنە، هەر شەریعە تە کە شایستە ی حوکمپیکردن
وکارپیکردنە.

دروود و سەلات و سەلام و پەرەحمە تیش لە سەر پەیا مە بەری
هەلبژێردراو، بە پەرەحمەت بوّ هەموو جیهان نێردراو. شایەتی ئە دەم
کە وا **عَمْرًا**، پەیا مە بەر و نێردار و پەرەوانە کراوی خواپە، خۆشە و بیستمان،
نوری چاومان، سەرداری ئە مە کداران، بە جوانی بە ئەرکە کە ی هەستا،

به بیّ وچان، به بیّ وهستان، بانگه‌وازه‌که‌ی گه‌یان^(۱)، خه‌لکی له خه‌و
 هه‌ستان، خوای گه‌وره ره‌وانه‌ی کرد له بو سه‌رجه‌می گه‌لان،
 عه‌ره‌بیان وعه‌جه‌میان، ره‌شیان و سپیان، تا ئه‌وه‌بوو نه‌زانی فی‌رکرد،
 چه‌وتی راسته‌وه کرد، پیسی پاکه‌وه کرد، لیلی پروونه‌وه کرد، تاریکی
 روژشنه‌وه کرد، غه‌م و خه‌ف‌ت و په‌ژاره و نار‌ه‌حه‌تی و نه‌هامه‌تی
 و مه‌ینه‌تی لا‌برد - به نه‌فس و روح و مالّ و سامان و دایک و باو‌کمه‌وه به
 قوربانی بم -.

سه‌لات و سه‌لام له‌سه‌ر خانه‌واده پاکه‌کانی، که سوکاره
 به‌ریزه‌کانی، هاوه‌له به ئه‌مه‌که‌کانی، سه‌رجه‌م شوینکه‌وتوه‌کانی،
 خوشه‌ویستانی، تا روژی دوایی. دوای ئه‌وه:

خوینهری به‌ریز: بزانه، که باشت‌ین شتی‌ک له‌و شتانه‌ی کاتی
 تی‌دا سه‌رف بکری‌ت و توانای تی‌دا به گر بخری‌ت، بریتیه له
 دیراسه‌کردنی سیره‌ی گول‌وی په‌یامبه‌ری به‌ریزمان **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**،
 وروژگار نه‌مر وه‌میشه‌ زیندووه‌کانی. چونکه خوینهر ولی‌کول‌هر و
 لی‌ده‌کات هه‌ست به هاوده‌می وهاوچه‌رخ‌ی ئه‌و سه‌رده‌مه‌یه بکات، و
 بزانی‌ت له‌گه‌لیاندا ده‌ژی‌هت و له‌گه‌ل رووداوه‌کاندا تی‌که‌ل ده‌بی‌ت.

---

(۱) کوتکراوه‌ی به‌کاره‌ی‌نراوی: «گه‌یانده».

هەر له سیره دا مروّقی موسلمان شاره زای چهنده ها لایه نی ژیان
په یامبه ر **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ده بیّت، هه ل سوکه وتی، چوون وه اتنی، ژیان
وگوزه رانی، وشووازی بانگه وازی، له شهردا، له ئاشتیدا، له خو شیدا
له ناخو شیدا... هتد.

موسلمان شاره زای خاله لاواز وبه هیزه کان ده بیّت، له
هوکاره کانی سه رکه وتن ودوړان تیده گات، فیری چو نیّتی هه ل س
وکه وت له گه ل رووداوه کاند ده بیّت -هەر چه ند گه وره ش بن-.

لیکو ئینه وه له سیره تی موباره ک وبو ن خو شی، وا له موسلمان
ده کات بروای به خو ی تازه ببیته وه، وره ی به رز ببیته وه، ئومی دی
زیاد بکات، د لّیا ده بیّت له ئه وه ی خوا ی گه وره هه موو کاتی ک
وهه موو ده می ک وهه می شه پشتگیر وسه رخه ریه تی، به لام به مه رجی ک
به راستی وپوختی هه ستیّت به ئه رکی سه ر شانی له په رستن وهه ل س
وکه وتکردن ومکه چبوون بو فرمانه کانی خوا وپه یامبه ره که ی
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

جا خوینه ری سه نگین... ئه م نامیلکه یه ی به رده ستت، بریتیه
له چه ند سه ر دپړی ک له باره ی ژیان وکه سایه تی په یامبه ری

خۆشهويستمان **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، به هيوای لِيَكُوْلِيْنَهُوَهِي گهوره تر
وقولتر له باره‌ی ژيانی په يامبه‌روهه **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** (۱).

به گشتی ناميله که که کراوه به سیّ به شه‌وه:

به‌شی یه که م: له پيشه کيهک پیکهاتووه، له باره‌ی: گوپړايه‌لی
خوا وپه يامبه‌ر، که هه‌ردو کيان هاوشانی يه کترن، هه‌روه‌ها: قورئان
به تنها به‌س نيه وئ‌ه‌بيت هاوپړیکه‌شی کاری پی بکړیت که
سوننه‌ته. له‌گه‌ل چه‌ندین مژده‌ی قورئانی که باس له ئ‌ه‌وه ده‌که‌ن
سه‌ره‌نجام هه‌ر بؤ په يامبه‌ران وشوینکه وتوانيانه.

به‌شی دووهم: مه‌زنی وگه‌وره‌یی وپايه‌داری په يامبه‌رمان
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ روونکر دوته‌وه، خواي مه‌زن چوڼ رپړزی لی‌گرتووه،
وتاریفی کردوه، وستایشی کردوه؟! هه‌ر له‌م به‌شه‌شدا هه‌ندیک له
مافه‌کانی په يامبه‌رمان **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** باسکر دوه به سه‌رمانه‌وه.

به‌شی سییهم: کورته‌یه کمان له باره‌ی ژيانی په يامبه‌روهه
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ باسکر دوه، له ناو وپړه‌چه‌له‌کی وخیزانه‌کانی
ومنال‌ه‌کانی وهه‌ندیک له لایه‌نه‌کانی تری ژيانی، که ئ‌ه‌بيت هه‌موو

---

(۱) پاشان خواي گه‌وره فه‌زلئی به‌خشی - داواي زیاتریش ده‌که‌ین له فه‌زلئی فراوانی
خوی - کتبی‌کمان نووسی له نیوان کورته‌پری ودریژا درې، به ناوینشانی: «چرای روناک
له سیره‌تی په يامبه‌ری راست‌گۆی ده‌ستپاک» که ته‌واو بووه وداخلي کو‌مپیوت‌ه‌ر کراوه
زۆریه‌ی، خواي مه‌زن به‌ره‌که‌تداری بکا.

موسلمانیک ئەو زانیاریه سەرەتایانەى له بارهى پهيامبەرە کەیهوه
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هەبیت.

خۆ هەر هەق وەه وایکی تیدابوو، ئەوه بیگومان له خوای پاك
وپیروژه وهیه، هەر ههله وکورتیه کیشی تیدابوو - که تیشیدایه -،
ئەوه له خۆم وشهیتانه وهیه، رهحمهتی خوا ﷺ لهوه بیت که
ههله کانمان به دیاری بو دهنیریت.

به شی یه که م

- سه ر که وتن بو شوینکه وتوانی په یامبه ره ﷺ.
- گوپرایه لی خوا و په یامبه ر هاوشانی یه کترن.

به شی یه که م

سه رکه وتن بو شوینکه وتوانی په یامبه ره صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وه لآمی تهو پرسیارهی که زورجار ناراسته ده کریت: تاکهی

ئیسلام تاوها زه لیل بیت؟! بو سه رنا که وین؟! وکهی!؟

وه لآمه کهی ته وه یه: بیگومان سه رده که وین، به لآم، به مهرجیک

به راستی ههستین به ئه رکی سه رشانمان له په رستن وه لآس وکهوت

کردن وملکه چ بوون بو فرمانه کانی خوا وپه یامبه ره کهی

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

چهند مژده یه که له فورئانه وه کهوا سه رکه وتن هه ر بو ئیسلامه

خوای په روه ردگار له چهن دین ئایه تدا باسی ته وه ئه کات که

په یامبه ران عَلَيْهِمُ السَّلَامُ و شوینکه وتوه راسته قینه کانیاں سه رده خات،

عاقیبهت و سه ره نجامیش هه ر بو برواداران وپیاو چاکان وته قواکاران

ده بیت.

جا که سیش له خوای مه زن راستگوتر نییه، که به لئینیکی پیداین

به جیی دینیت، به مهرجیک ئیمهش مهرجی سه رکه وتنه که به جی

بهینین.

* بۆ نمونه ئەفەرموی: ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عَبْدِي الصَّالِحُونَ ﴿٥٥﴾﴾ [الأنبياء]. «سویند بەخوای بیگومان ئیّمە نووسیومانە لە کتیبی زەبووری داووددا، لە دواى نووسینی لە «لوح المحفوظ»دا، که بەراستی بەنده چاک وپاکە کاتم دەبنە میراتگر خاوەنی سەر زەوی».

بەلام خوای توانا ودانا کاتیک ئەفەرمویت: «ئیمە ئیمانداران سەردەخەین»، لە هەموو شوینەکانی قورئاندا ئەوەی بە مەرجگرتوو هە کە ئەبیّت باوەردار خوا ﷺ سەربخات و شوینی پەيامبەرە کەى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بکەویت.

* هەروەها ئەفەرموی: ﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ ﴿٥٦﴾﴾ [غافر]. «بەراستی ئیّمە پەيامبەران و ئەوانەش کە باوەریان پێ هیناون سەرکەوتوو دەکەین، هەم لە ژيانى دونیادا، هەم لە قیامەتیشدا، لەو رۆژەى کە شایەتەکان هەلدەستەنەوه».

- مەرجه کە لەم ئایەتەدا: ﴿ءَامِنُوا﴾ ئیمانیش هەر بە دەم نیه.

* هەروەك ئەفەرموی: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَصُرُوا اللَّهَ يَصْرِكُمْ وَيُنَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ﴿٥٧﴾﴾ [محمد]. «ئەى ئەو کەسانەى باوەرتان هیناوه ئەگەر ئیّوه خوا سبحانە سەربخەن، ئەوا خواش جل جلاله ئیّوه سەردەخا وپێ چەسپاوتان ئەکا و سەرکەوتوتان ئەکات».

- مهرجه که لهم نایه ته دا: ﴿إِن تَصُرُوا اللَّهَ﴾ «ئه گهر خوا جلاله»
سه ربخه ن».

* ههروه ها ئه فه رمویت: ﴿وَلْيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ [الحج]. «بیگومان خوا ئه و که سانه سه ر ده خات که خوا سه رده خه ن، به راستی خوا زور به هیژ و بالاده سته».

- مهرجه که لهم نایه ته دا: ﴿مَنْ يَنْصُرْهُ﴾ که خوا سه رده خه ن.
جا بو ئه وهی دیسانه وه بینه وه به سه رداری دنیا، وهه موو
مرو قایه تی له ژیر سایه و سیبهری پر دادی ئیسلامدا بجه سیته وه،
پیویسته خوا جلاله و په یامبه ره که ی صلی الله علیه وسلم سه ربخه ن.
سه رخستنی خوا جلاله و په یامبه ره که شی صلی الله علیه وسلم به
سه رخستنی ئه و ئیسلامه به رزه ده بیئت، ئه گه رنا خوای بالاده ست
پیویستی به سه رخستنی که س نییه، که سه رخستنی ئاینه که شی
خستوته ئه ستوی به نده کانیه وه، له بهر بی توانایی خوئی نه بووه؛
هه موو کاریک لای ته نها به به یه ک ده بیئت، به لکو له بو
تاقیکردنه وهی به نده کانیه تی تا راستگو و دروزن و پاک و پیس و پروادار
و مونا فیک له یه کتر جیا بکاته وه.

بۆ زۆر دژايه تى جەنابى رسول الله صلى الله عليه وسلم دەكرى؟!

لەم پوژگارەى ئەمپروماندا كە لە پوژھەلات و پوژئاواوە، لە كوردستان و عەرەبستان و عەجەمستانەو، قسە بە خۆشەويست دەگوترى و گالته بە جەنابى موبارەكى دەكرىت، پوژيەك لەو گوڤارە كە گالتهى پى دەكرىت، پوژيەك لەو پوژنامە كە دەيكەن بە تيرۆريست، پوژيەك لە تەلەفزيۆنەو بە زۆردار و خوینمژ و سەددام دەشوبهيندرىت^(۱).

(۱) بە داخووە ئەمەش لە هەندىك كەنالى كوردیەو بە جلوبەرگيەكى كوردیەو و ترا! جا هەندىك لەو كوردە هەلە تىگەيشتون كە وادەزانن ئازادى و كامەرانى لە وازھيئانە لە ئىسلام و باوھش كردنەو بە بۆ كوفر و بى باوھران! لە كاتىكدا ئەو سەدە و نيوپەكە -تەقريبەن- كورد هەول دەدات، كە چى بستىك دەولەتيان بۆ كورد دروست نەكردو بە ئەوانەشەو كە كورد بە دلۆسوزيان دەزانىت وەك فەرەنسا و براكانى كە نازدە دەكرين بە دۆستى كورد! كە چى ئەم كوردە هەر ئاوارە و شار بە دەر و بى مال و حال بوو!

مەبەستان ئەو فەرەنساىە كە لە گەل بریتانىادا، بۆ لاواز كردن و پروخاندنى يەكجارەكى خيلافەتى عوسمانى، رۆيشتن پەيماننامەى سيقهريان بەست و بەليني دەولەتى كوردياندا، بۆ ئەو جەرگى خيلافەت هەر بە زیندووئەتى دەر بهيستن، بەلام كە كەمال ئەتاتوركى عەلمانى بەليني دا خيلافەتيان بۆ پروخينىت، و هەر هيژيەكيش بۆ هەستانەوئەى عەوزەلى كوردەو كپى بکاتەو، و ئىسلام نامۆ بکاتەو لە ناوچەکانى ژيەر دەسەلاتى خوينا، بەو مەرجەى زۆرەى ناوچە كوردستانىەکانى ژيەر دەسەلاتيان و هاوشیوەکانى لە دەولەتە ميراتگرەى خيلافەتى عوسمانى دانەبرن، ئەوانيش پەيمانى پيشوويان شکاند و پەيمانى لوزانيان ئيمزا کرد لە ۱۹۲۳، كە هيشتا سى سال بوو پەیمانەكەى پيشترىان ئيمزا کردبوو، وەك ئەوئەى بلين: كاکە ئيمە بەليني دەولەت يەكمان دا بە كورد، لەبەر خاترى چاوى كالى ئەوان نەبوو، بەلكو لە دژى ئىسلام و دەولەتى خيلافەت بوو، مادام ئەتاتورك پى دوورەكەمان بۆ نزيك دەکاتەو، با شەقيەك لە

زۆر كەس سەيرى دىت، ئەلئىت: باشە بۆ ئەبىت ئاواھا لە ناوہوہ
ودەرہوہ، سوکايەتى بەو خۆشەويستە بکرىت! نە رۆژئىكە ونە دووان! نە
كەسئىكە نە دووان!؟

ئەلئىم: چونكە مشت ومړى نيوان ھەق وناھەق، كۆنە بە كۆنىتى
ھاتنى نوح، بەلكو ھەر بە دروستبوونى ئادەم ئىتر ئەو دوژمنايەتتە
دەستى پىكردووە، دوو بەرە دروست بوون: دۆستانى خوا ودۆستانى
شەيتان -خوای مەزن بە فەزلى لە دۆستانى خۆيان بگىرئىت-.

ئەگەرىش بتەويت بە خۆپيشاندا وئالا سوتاندىن سەرکەوتن بە
دەست بىنى، ئەمە لەو رىڭگايانە نىە شەرع داينابىت بۆ سەرکەوتن.
وھەرگىزىش بە رىڭگاي رۆژئاوايىەكان دىنى خوا ناگەرئىتەوہ،
دىنەكەى خوا بەوہ دەگەرئىتەوہ كە خۆى دايناوہ.

كورد ھەلبەدەين. خوا ستەمكارئىكيان بۆ بنىرئىت وشەقى لە ئەوہ قايمىريان تىھەلبەدات.
ھەر واش بوو ھىتلەر ئەو شەقە رەقە بوو.

جا پىويستە ھەموو كورد بزانيت فەرەنساي عەلمانى وئەتاتوركى عەلمانى نەيانھىشت
دەولتەتى كوردستانى گەورە دروست بىت وپارسىيەكەى ويلايەتەكانى موصل
ودەوربەرى لە گۆر بنرئىت. ئەى خۆ موسلمانان وسولتان عەبدولحەمىد ھەر نەبوون -بە
رەھمەت بىت- ئەو لەو كاتەدا ئەسلەن وەفاتى كردبوو!

جا ئەو كوردانەى وا دەلئىن، مايەى بەزەبى پىدا ھاتنەوہن، ولە نيوان موسلمانئىكى
گىل وبەكرىگىراويك وكينە لەدئىكدان، خواش زانائەرە.

ئەگەر پەيامبەر ﷺ لە ناکاو دای لە دەرگای

یەکیکمان!؟

خۆ ئەگەر پەيامبەری خۆشه‌ویست ﷺ، لە ناکاو بدات لە دەرگای یەکیکمان و داوای ئیزن بکات بۆ هاتنە ژوورەو! چەندیکمان ئەلێین: فەرموو قوربان، بە سەر چاوانم ئەی خۆشه‌ویستترین میوان!؟

چەندیکی ترمان ئەلێین: توخخوا نەختیەک را بوهسته!؟ تا وینەکانی ناو ماله‌که‌م لا دهبەم، تا که‌نالە خراپەکان دەسپرمه‌وه، تا شریت و کاسیته خراپەکان فری دەدەم، چی وچیتەر...

سەرخستنی خوا ﷺ و پەيامبەریش ﷺ بە شوینکەوتنی پەيامه‌که‌ی وپی بەپیی ئەو پەيامبەرە دەبی، ئە بچووکتەرتین شتەو ئە تا گەورەترین شت بە پیی توانا.

گوپرایه‌لی خوای گەورەش بریتیه لە شوینکەوتنی ریپاز و سوننه‌تی پەيامبەر ﷺ و گوپرایه‌لی کردنی، هەر وه‌ک سەرپیچی ئەو بریتیه لە سەرپیچی خوای پەروەردگار ﷺ.

ئەمەش هەقیقه‌تی که خوای گەورە لە چەندین ئایه‌تدا روونی کردۆتەوه، منیش هەندیکم لەو ئایه‌تانه هیناوه‌ته‌وه، تا زیاتر ئەو پەيامبەرە ﷺ لە دلدا مه‌زنتەر و خۆشه‌ویستتر بی، و بزانی

گوپړايه لیکړدنی چہند گہورہیہ، تہنانت ہاوشانہ لہ گہل گوپړايہ لئ
 خوا سبحانہ، بہ لکو بریتيہ لہ گوپړايہ لئ خوا، ہہرہہا بو ہہمو
 تہوانہی زورجار خوځيان بہ بئ نیاز دہردہ برن لہ ناست سوننتہ... .

لہو تايہ تانہ:

* ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ نُصِيبَهُمْ فِتْنَةً أَوْ نُصِيبَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣﴾

﴿[النور].﴾ تہوانہی پیچہوانہی فہرمانی پھیامبہر دہ کهن، با بترسن
 تووشی بہ لاو تاقیکردنہوہ بن، وتوشی سزايہ کی سہخت بن.

* ﴿وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ

اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧﴾﴾ [الحشر]. تہوہی پھیامبہر پییدان وہریبگرن،
 تہوہشی لیسانی قہدہغہ کرد وازی لی بینن، لہ خوا بترسن بیگومان
 خوی مہزن سزای سہختہ.

تہنانت سہرکہوتن وسہرفرازی پھیوست تہ کات بہ گوپړايہ لئ
 خوا وپھیامبہرہ کھیہوہ، و ہک تہ فہرموی:

* ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ

وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٦﴾﴾ [النساء]. «ہہرکہ سیئ گوپړايہ لئ
 خوا وپھیامبہر بکات، تہوہ لہ گہل تہوانہ دايہ کہ خوا نیعمہتی
 رشتوہ بہ سہریاندا، لہ: پھیامبہران وراستگويان وشہیدان
 وپیواچاکان، تہوانہش باشتريں ہاوری وهاوہلن.»

* ﴿وَاطِيعُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَحْذَرُوا فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَّغُ

الْمُؤْمِنِينَ﴾ [المائدة: ۹۲]. «گوپرایه لی خوا و گوپرایه لی په پیامبر بن، و بترسن ووریا بن، جا ته گهر ئیوه پشت هه لښکهن و گوپرایه لی نه کهن نه ووا بزانه بیگومان نه وهی له سهر نیردراوه که ی ئیمه یه ته نه راگه یاندنی ئاشکرای ئاینه که یه».

* ﴿وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتَّزِعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِجْمُكُمْ وَأَصِرُوا إِنَّا

اللَّهُ مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ [الأنفال: ۴۶]. «-ته ی باوه رداران- گوپرایه لی خوا و په پیامبره که ی، و جیاواز مه بن به هویوه ده شکین و لاواز ده بن، و هیژتان ده پروا و نامینی، خوراگرن، به راستی خوا له گهل خوراگراندایه».

* ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تَبْطُلُوا أَعْمَالَكُمْ﴾

[محمد]. «ته ی نه و که سانه ی باوه رتان هیناوه فه زمانه ردار ی خوا و په پیامبر بن و کرده وه چا که کانتان هه لمه وه شینه وه».

* ﴿قُلْ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ

غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ [آل عمران]. «ته ی په پیامبر بلی: ته گهر ئیوه خواتان خوش ده وی، نه ووا شوینی من بکه ون تا خواش ئیوه ی خوش بوی وله گونا هه کانتان ببوری، و خوا لی خوشبووی میهره بانه».

* ﴿وَاطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [آل عمران]. «گوپرایه لی خوا

و په پیامبر بن بو نه وهی ره همتان پی بکریت». جا هه رکه س ده یه وهی

خوای میهره بان ره حمی پی بکات با شوینی سوننهت وریبازی
په یامبر بکه وی.

* ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهٓ إِلَى اللَّهِ
وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾﴾ [النساء: ٥٩]. «تهی نهو
که سانهی که باوه رتان هیناوه گویرایه لی خوا بن و گویرایه لی
په یامبر بن، له گهل زاناکان یان کاربه ده ستانتان، جا نه گهر
دووبه ره کیتان هه بوو له شتی کدا نهوه بیگیرنه وه بولای خوا
وپه یامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه گهر ئیوه باوه رتان هه یه به خوا وبه
رؤزی دواپی، بیگومان نهوه چاکتره وئا کام وئه نجامه که ی باشتره».

که واته گهر ده ته وی هه رگیز له سهر هیچ شتی که په شیمانی
نه کیشی و عاقیبه تی هه موو کاریکت به خیبری، شوینی په یامبر
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بکه وه.

* ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَآ حُمِّلْتُمْ
وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلْغُ الْمُبِينُ ﴿٥٩﴾ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ
دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن
كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٩﴾﴾ [النور: ٥٤-٥٥]. «تهی په یامبر

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بلی: گویرایه لی خوا و گویرایه لی په یامبر بن
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، جا گهر پشتیان هه لکرد نهو ته نها به رپرسیاره

لهوهی دراوه به سه‌ریدا وئیو‌هش به‌رپرسن لهوهی که دراوه به‌رستاندا، خو ته‌گه‌ر گویرایه‌لی په‌یامبه‌ر بکه‌ن **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ته‌وا هیدایه‌ت وه‌رده‌گرن. په‌یامبه‌ر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** هیچی له‌سه‌ر نییه بیجگه له به‌روون وئاشکرا گه‌یاندنی په‌یامه‌که‌ی خوا نه‌بی. خوا به‌لینی داوه به‌و که‌سانه‌تان که باوه‌ری هیناوه وکرده‌وه چاکه‌کانیان ته‌نجام داوه بیگومان ده‌یانکات به جینشین له‌سه‌ر زهوی وه‌ک چو‌ن ئیماندارانی پیش ته‌مانی کرد به جینشین، ئاینه‌که‌یان بو ده‌چه‌سپنی، ته‌و ئاینه‌ی که خوا رازی بووه بو‌یان، ترس و بیمیان بو ده‌گوری به‌ئاسایش وئارامی، له‌و کاته‌دا ئیتر هر من ده‌په‌رستن وهیچ هاوبه‌شی‌کم بو بریار ناده‌ن، هر که‌سیش دوای ته‌وه بی بروا بی ته‌وا به‌راستی ئا ته‌وانه‌ن ده‌رچوون له‌رپگه‌ی خوا».

له‌م ئایه‌ته‌دا خوا فه‌رمان ته‌کات که‌وا ته‌بی‌ت هه‌موو که‌س فه‌رمانبه‌ری خوا وپه‌یامبه‌ره‌که‌ی **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بی، هه‌رکه‌سی‌کیش پشتی لی بکات ته‌وا هیچ زیان به‌په‌یامبه‌ر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ناگه‌یه‌نی‌ت، خواش سبحانه‌دینی خو‌ی زایه‌ناکا هر سه‌ری ده‌خا، وسزای سه‌رپیچی که‌رانیش ده‌داته‌وه.

ههروه‌ها له ئایه‌ته‌که‌وه ئه‌وه ده‌فامرئ که ریبازی په‌یام‌به‌ر
 صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ریبازی هیدایه‌ته ورپبازه‌کانی تردی دژه ریبازه‌که‌ی
 وی گومرایی وهه‌لدیرین، وهه‌رگیز هیدایه‌ته‌ده‌ر ورپنماییکه‌ر نین.
 ههروه‌ها له‌م ئایه‌ته‌دا خوای دانا به‌ئینی ئه‌وه ده‌دات به‌ ئومه‌تی
 ﷺ که ده‌یانکات به‌ جینشین له‌ سه‌ر زه‌وی، ده‌سه‌لات وهیزیان پی
 ده‌به‌خشیت، به‌ ئه‌وانه‌یان که:

یه که‌م: ئیمان بهینن.

دوه‌م: کرده‌وه چاکه‌کان بکه‌ن.

ئهم ئایه‌ته‌ش له‌ سه‌رده‌می‌کدا دابه‌زیوه که موسلمانان له‌و
 په‌ری زه‌لیلیدا بوون وترساون، به‌لام خوا به‌ئینی ئه‌وه‌یان پی ده‌دات
 که ئه‌گه‌ر ئیمان بینن وکرده‌وه چاکه‌کان ئه‌نجام بده‌ن ترسیان لا ده‌بات
 وسه‌ر به‌رزیان ده‌کات.

ئه‌وه‌بوو خوای گه‌وره به‌ئینه‌که‌ی خوئی به‌جی هیئا وموسلمانانی
 کرد به‌ جینشین له‌سه‌ر زه‌وی هه‌ر وه‌ک ږاښه‌کاران به‌ سه‌رده‌می
 ئه‌بوه‌کر وباقی خه‌لیفه‌ راشدیه‌کانی دی ږاښه‌یان کردوه.

ئیمه‌ش ئه‌م‌ږۆ له‌ سه‌رده‌می‌کین پیم وانیه‌ موسلمانان له‌ هیچ
 ده‌می‌کدا به‌م ئه‌ندازه‌یه زه‌لیل بووبیتن، خوای کار ساز بۆ سه‌رکه‌وتن
 چاره‌سه‌ره‌که‌مان نیشان ده‌دات، پيشینی ئیمه‌ش کاریان به‌و

چارهسهره کرد، سهر بهرز وروو سپی بوون، دهی هیممه تیك له پاشین
تا خوا سهر بهرز وروو سوورمان بکات له دونیا و دوارپوژدا.

به شی دووہم

- پلہ وپایہی پھیامبہر ﷺ .

- مافہکانی پھیامبہر ﷺ بهسہرمانہوہ .

به شی دووه

پله وپایه ی په یامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خو ﷺ دروستکراوه کانی دروستکردووه، له ناو ئه وانیشیاندا هه والپیدراو یان پله به رزه کان «النبی» ی هه لَبْثَارِ دووه، له ناو ئه وانیشیاندا نیردراوه کان «الرسول» ی هه لَبْثَارِ دووه، له ناو ئه وانیشیاندا نه به رد ونه به ز «خاوه ن عهزم» هه لَبْثَارِ دووه، که پیجن، له نیو ئه و پینجه شدا دوو خۆشه ویسته که ی خوی هه لَبْثَارِ دووه که «ئبراهیم و ﷺ»، سه لات و سه لامی خویان له سه ر بیټ، له و دوو خۆشه ویسته ش، ﷺ ی هه لَبْثَارِ دووه.

که واته له نیو هه موو گه ردوون و بوونه وهردا خو ﷺ، په یامبری صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هه لَبْثَارِ دووه، ئه م هه لَبْثَارِ دنده ش نیشانه ی مه زنی وگه وره یی پله وپایه یه تی لای خوی په روه ردگار.

خوای مه زن بانگی په یامبر ناکات به: «ئهی ﷺ!»

یه کیکی تر له نیشانه کانی گه وره یی په یامبر وپله به رزی لای خوای مه زن، ئه وه یه خوای گه وره له هیچ شوینیکی قورئاندا به ناوی «ﷺ»، به په تی، بانگی نه کرده، به لکو به: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ ﷺ»، و «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ ﷺ». وهك ده فـه رمویت: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ ﷺ حَسْبُكَ اللهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ»

﴿ [الأنفال]، ههروهها: ﴿يَأَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْفِتَالِ...﴾ ﴿٦٥﴾ [الأنفال]، ههروهها: ﴿يَأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَى...﴾ ﴿٧٠﴾ [الأنفال]، ههروهها: ﴿يَأَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزَنكَ الَّذِينَ يُسْرِعُونَ فِي الْكُفْرِ...﴾ ﴿٨١﴾ [المائدة]، ههروهها: ﴿يَأَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ...﴾ ﴿٨٧﴾ [المائدة]. بانگی لى ته کات.

ته مهش زانایانی کونه، له وانهش: عیززی کوری عهبد ته لسه لام.

له کاتی کدا خوا ﷺ سه رجه م په یامبه ران عَلَيْهِمُ السَّلَامُ به ناوه کانی

خویان بانگ ته کات، بو نمونه:

خوای مه زن بانگی تاده م ده کات: ﴿وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ...﴾

﴿ [البقرة] ٣٥﴾

بانگی نوح ده کات: ﴿قِيلَ يٰنُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِّنَّا...﴾ ﴿٤١﴾ [هود].

بانگی ئیبراهیم ده کات: ﴿وَنَدَيْنَاهُ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ﴾ ﴿١٢٤﴾ [الصافات].

بانگی موسا ده کات: ﴿قَالَ يٰمُوسَىٰ إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ...﴾ ﴿١٥٤﴾ [الأعراف].

بانگی عیسا ده کات: ﴿إِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَىٰ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ...﴾ ﴿٢٥٦﴾ [آل عمران].

بانگی زه که ریا ده کات: ﴿يٰزَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ...﴾ ﴿٧﴾ [مريم].

بانگی یه حیا ده کات: ﴿يٰيَحْيَىٰ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ...﴾ ﴿١٢﴾ [مريم].

بانگی داود ده کات: ﴿يٰدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ...﴾ ﴿٨١﴾ [ص].

به لام بو په یامبه رى خومان صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جیواواز له هه موو

په یامبه ران، به: ﴿يَأَيُّهَا النَّبِيُّ﴾، وبه: ﴿يَأَيُّهَا الرَّسُولُ﴾ بانگی لى ته کات.

تہوہ مه كانهت وقه در وپله ويايهى په يامبهرى خوايه
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ته گه ريش ناوى ﷺ بهينيت تها له گه ليدا باسى
 نبوهت وريسالهت هه ر تها كات: ﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ
 وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٥١﴾ [الأحزاب]. ههروهها: ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ
 مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ... ﴿٥٢﴾ [الفتح].

دهبينين له گه ل ناو هيئنانى په يامبهردا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ باسى
 نبوهت يا ريسالهتى په يامبهرى خوا تها كات صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

ستایشی خواى مهزن بو په يامبهره كهى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خوا ﷺ هه رچى رهوشتى جوان وسيفاتى بهرز هه يه له گيانى
 په يامبهردا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كويكر دوتسه وه، هه ر بو يه له چه ندين
 شويى قورئاندا مه دح وستايشى تها كات، ته زكيه ي تها كات، به پاكي
 راده گرى.

ستايشى ريپاز ومه نه هه جه كهى ده كات وده فه رمويت: ﴿وَإِذْ
 لْتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٢﴾ [الشورى].

ستايشى چاوى ده كات وتها فه رمويت: ﴿مَازِعَ الْبَصُرِ وَمَا طَعَى ﴿٥٧﴾ [النجم].

ستايشى عه قلى ده كات وتها فه رمويت: ﴿مَا صَلَ صَاحِبِكُمْ وَمَا غَوَى ﴿٢﴾ [النجم].

ستايشى دللى ده كات وتها فه رمويت: ﴿مَا كَذَّبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى ﴿١١﴾ [النجم].

ستایشی سنگی ده کات وئه فه رمویت: ﴿الْمَنْشَرَحُّ لَكَ صَدْرَكَ ۝۱﴾ [الشرح].

ستایشی پاکیه تی نه کات وئه فه رمویت: ﴿وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ۝۲﴾

[الشرح].

ستایشی راستگویی نه کات وئه فه رمویت: ﴿وَمَا يَطُّوعِنَ الْهَوَىٰ ۝۳﴾ [النجم].

ستایشی زیگری نه کات وئه فه رمویت: ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۝۴﴾ [الشرح].

ستایشی زانستی نه کات وئه فه رمویت: ﴿عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ۝۵﴾ [النجم].

ستایشی نهرمونیانی نه کات وئه فه رمویت: ﴿بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ

رَحِيمٌ ۝۱۳۸﴾ [التوبة].

ستایشی ئومه ته که شی ده کات وئه فه رمویت: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ

أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ﴾ [آل عمران].

ستایشی ره وشت و به لکو هه موو شتیکی ده کات وئه فه رمویت:

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ۝۱﴾ [الفلم]. «به راستی نهی په یامبه ر! تو له وپه پری

ره وشت به رزی و ره وشت جوانی دایت، له سه ر ره وشتیکی گه لیک

سامی و عالی دایت». به «إِنَّ» ته ئکیدى نه کات، به «لام» ه که ش

ته ئکیدى نه کات. به ته ئکید تو ره وشتیکت هیه نهی ﴿هَمَلًا﴾ هیچ

که سیك له وینهی ره وشتی توی نییه.

حه سسانی کوری سابت رَضِيَ اللهُ عَنْهُ جوان ده هونیتته وه:

أَغْرَّ عَلَيْهِ لِلنُّبُوَّةِ خَاتَمٌ   مِنْ اللَّهِ مِنْ نُورٍ يُلُوحُ وَيَشْهَدُ

وَضَمَّ الْوَالِدُ اسْمَ النَّبِيِّ إِلَى اسْمِهِ   إِذَا قَالَ فِي الْخَمْسِ الْمُؤَدِّنُ أَشْهَدُ

وَشَقَّ لَهُ مِنْ اسْمِهِ لِيُجِلَّهُ   فَذُو الْعَرْشِ مَحْمُودٌ وَهَذَا مُحَمَّدٌ

خوا **حَجَلَلَه** ناوی په یامبه‌ری **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** له ناوی خوږه وه
ده‌ره‌یناوه، هه‌ر وه‌کو چو‌ن «په‌حم» ای له «په‌حمان» ه‌وه ده‌ره‌یناوه، جا
خوا «مه‌حمود» ه، ناوی «**عَمَلَه**» ای له «مه‌حمود» ه‌وه ده‌ره‌یناوه.

ئیس‌تا ده‌زانی‌ن دو‌نیا چه‌ند پی‌ویستی به‌ پیاو‌یک‌ی وه‌کو
په‌یامبه‌ری خوا بو‌وه **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، بو‌ئ ه‌وه‌ی خه‌ل‌کی له
تاریک‌ستانه‌وه ده‌ر بکات به‌ره‌و نورستان، له‌ کافرستانه‌وه به‌ره‌و
ئیس‌لامستان، له‌ گو‌م‌پراییه‌وه به‌ره‌و ری‌نمای‌ی، له‌ نه‌فامیه‌وه به‌ره‌و
زانست وزانیاری.

په‌یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** پیاو‌یک‌ه بو‌ هه‌ر سیفه‌تی‌کی چاک
بگه‌رپی له‌ گیانی موباره‌کیدا هه‌بو‌وه...

دَلْسُوْزِي پَه‌يَاْمَبَه‌ر صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُوْ ئَوْمَمَه‌تَه‌كَه‌ي وَوَه‌فَاي

ئَوْمَمَه‌تَه‌كَه‌ي لَه‌ نَاسْت دَلْسُوْزِيَه‌كَه‌ي

به‌ل‌ی، ئه‌وه ره‌وشت به‌رزی په‌یامبه‌ری خوايه **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**،
ئه‌وه‌ش مه‌دح وسه‌نای خوای گه‌وره‌یه بو‌ په‌یامبه‌ره‌که‌ی
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ئه‌وه کانی‌وای هه‌موو سیفات‌تی‌کی جوان وره‌وشت‌تی‌کی
به‌رزه.

به لّام سه ربّاری هه موو ئه مانه، سویند ده خۆم که وا ئومه ته که ی
قه دری په یام به ربیان به هه ق نه گرتوو!

که ته ماشای مالّ و منالّ و کۆلان و شه قامه کان و ده و له ته که م کرد
ئه و سویندهم خوارد! به لّیّ به راستی ئومه ته که ی که مته رخه من له
ئاست شوینکه وتن و خوشویستنی ئه و خوشه ویسته **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**.

په یام به ربی خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** هه تا وه فاتیشی کرد خه می
ئیمه ی ئومه تی بوو، به لّام ئیمه کوا خه می ئه و مانه!؟

خه می ئیمه بوّ ئه و، به شوینکه وتنی سوننه ته که یه تی، به
پا به ندبو و نمانه به شه ربیعه ته که ی، نه ک خه می په یام به ربی خوا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بخوین، په یام به ربی خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** خه مخواردنی
ئیمه ی ناویت.

تا له ژیاندا بوو خوای مه زن سه ربی خست ﴿إِلَّا تَصُرُّوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ
اللّٰهُ...﴾ [التوبة]، ئیستاش له ناو قه بره که یدا، له ژیانی به رزه خدا که
ژیانیکى جیاوازه له م ژیانه، زیندوو، به لّیّ پر به ده م ده یلیم له ناو
گۆره که یدا زیندوو، به لّام ژیانیکى به رزه خى جیاوازه له ژیانى دونیا،
که حه قیقه ت و چۆنیه تیه که شی ته نها و ته نها خوا ده یزانیّت.

سه رجه م په یام به ربانی تریش **عَلَيْهِمُ السَّلَامُ** له ناو قه بره که یاندا
زیندوون.

له تهوسى كورى تهوسه وه هاتوه، له په يامبهرى خواوه
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرمويه تى: «إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ..»،
 له باشتري روزه كاني ئيوه روزه هه ينيه»، «فَأَكْثُرُوا عَلَيَّ مِنَ
الصَّلَاةِ فِيهِ»، «بِوَيْهِ لَه وَرُؤْه دَا زُور سَه لَأَوَاتَم لَه سَه ر بَدَه ن
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»، «فَإِنَّ صَلَاتِكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ»، «چونكه عه رزم
 ته كريت وپيشانم ده دريت». «قالوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَكَيْفَ تُعْرَضُ عَلَيْكَ
صَلَاتُنَا وَقَدْ أَرْمَتْ؟ يَقُولُونَ قَدْ بَلَيْتَ» «سه حابيه كان زوريان پى
 سهير بو، فهرموويان: يا رسول الله چون سه لاواته كاني ئيمهت عه رز
 ته كرى له كاتي كدا لاشهت رزيوه؟!». په يامبه ر **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
 فهرمووى: «إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ»، «خوا
 حرامى كردوه له سه ر زهوى لاشه ي په يامبه ران بخوات»^(۱).

مافه كاني رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به سه رمانه وه

په يامبه ر **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** هه قى زورى له سه رمان هه ييه،
 كه وره ترين وله پيشترينى ته وه هه قانه برتين له:

(۱) أخرجه النسائي في «الضعيف» (۱۳۷۳)، وأبو داود في «سننه» (۱۰۴۷، ۱۰۳۱)، وابن ماجه في «سننه» (۱۰۸۵، ۱۶۳۶)، والدارمي في «مسنده» (۱۶۱۳)، وأحمد في «مسنده» (۱۶۴۳).
 حسنه بعض أهل العلم. وقال أبو حاتم الرازي: «حديث منكر لا أعلم أحدا رواه غير حسين الجعفي وأما عبد الرحمن بن يزيد بن تميم فهو ضعيف الحديث وعبد الرحمن بن يزيد بن جابر ثقة». اهـ. «علل الحديث» (۵۲۸/۲).

❖ باورِ پی هیئانی صَلَّی اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خوی میهره بان

ده فرمویت: ﴿فَأَمُّوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَالنُّوْرَ الَّذِیْ اَنْزَلْنَا...﴾ [التغابین]، «سا پروا بهینن به خوا وبه په یامبهره که ی وبه ئەو پروناکیه ی که بو ی دابه زاندوون». ههروه ها ده فرمویت: ﴿فَأَمُّوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ النَّبِیِّ الْاُمِّیِّ الَّذِیْ یُوْمَسُّ بِاللّٰهِ وَكَلِمَتِهِ وَاَتَّبِعُوْهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ﴾ [الأعراف] «سا پروا بهینن به خوا وبه ئەو په یامبهره نه خوینده واره ی که پروای به خوا وبه فریشته کانی ههیه، وشوینی بکه ون بو ئەوه ی رینمایی وەر بگرن». فرموده که ی جبریلیش له باره ی پایه کانی ئیمان هوه به ناوبانگ و ناسراوه که پروا بوون به په یامبهره کانی تیدایه.

❖ خوشویستنی صَلَّی اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ئەمهش فرهزه، خوی میهره بان

ده فرمویت: ﴿قُلْ اِنْ كَانَتْ اَبَاؤُكُمْ وَاَبْنَاؤُكُمْ وَاِخْوَانُكُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيْرَتُكُمْ وَاَمْوَالٌ اَقْرَبَتْكُمْ وَاَبْوَابٌ مَّحْشُوْرَةٌ مَّسَدَهَا وَاَمْسَلِكُنَّ تَرْضَوْنَهَا حَبَّ اِلَيْكُمْ مِّنْ اَللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَجِهَادٍ فِيْ سَبِيْلِهِ فَتَرْجَبُوْا حَتّٰی يَأْتِيَ اَللّٰهُ بِاَمْرٍ وَّ اَللّٰهُ لَا يَهْدِی الْقَوْمَ الْفٰلْسِقِيْنَ﴾ [التوبة]. «ئهی په یامبهری خوا پییان بلی: ئەگەر باوکانتان و کورپه کانتان و براکانتان و هاوسه ره کانتان و خزمه کانتان و ئەو پاره ی به دهستان هیئاوه، ههروه ها ئەو بازرگانه ی که حز له رهواج پیدانی ده که ن وله زهره ر لی کردنی دهر ترسن، و ئەو مالانه تان که پازی تیدا میننه وه = ئەگەر ئەمانه خوشه ویستره له لاتان له خوا و په یامبهره که ی، وله تیکۆشان له پیئاوی خوادا؛ ئەوا چاوه رپی سزا و توڵه ی خوا بکه ن...».

له هەر دوو سه حه كه شدا هاتوو، له نه سه وه،
 خوشه ويستان **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ته فه رموى: **«فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَأَ
 يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ، وَوَلَدِهِ، وَالنَّاسِ
 أَجْمَعِينَ»**. (سویند به وهی نه فسی منی به دهسته هیچ كه سیكتان
 ئیمانی نییه، هه تا وه كو منی له خوئی و باوكی و منداله كانی وهه موو
 خه لكی خوشتر نه ویت) ^(۱).

هەر بۆیه به كۆی دهنگی زانایان: هه ركه س جنیو به په یامبهری
 خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بدات له دین ده رچوو.

په یامبهری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ته فه رموى، وهك له بوخاری و
 موسلیمدا هاتوو له هه دیسه كه ی نه نه س: **«ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ
 بِهِنَّ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ»** (سی شت هه یه هه ركه سیك تیایدا هه بیته، نه وا
 به هوئی نه و سی شته وه تام و شیرینی ئیمانی چه شتوو) ^(۲).

یه كه میان: «أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا»
 ته بیته خوا و په یامبهری خوی **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** له هه موو شتیك زیاتر
 خوش بوویت - به و شیوازی خوشه ویستییه ی بیشر باسمان كرد -.

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۱۵)، ومسلم في «صحيحه» (۴۴).

(۲) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۱۶، ۲۱، ۶۰۴۱، ۶۹۴۱)، ومسلم في «صحيحه» (۴۳).

دووه میان: «وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ، لَا يُحِبُّهُ إِلَّا اللَّهُ»، هه ركه سيكي

خوشويست له بهر خوا خوشی بویت، تهنه له بهر خوا سبحانه،
رقیشی له هه ركه س بوو له بهر خوا جل جلاله رقی لیبت.

سییه میان: «وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ

يُقَدَّفَ فِي النَّارِ». هه ز نه کات بگه ریته وه بو کوفر وبی باوهری وهک
چون هه ز ناکات بخریته نیو ناگره وه.

له خوشترین نه وه فرمودانهی که له باره ی خوشويستنی
په یامبهری خوا وه هاتبی صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نه وه فرموده یه که
«ته برانی له نه وه سهدا» به سه نه دیکی هه سن نه یگیریته وه^(۱)، له
عائشه وه نه فرموی: پیایک هاته خزمه تی په یامبهری خوا
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عه زی کرد: «وَاللَّهُ إِيَّاكَ لِأَحَبِّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي، وَإِيَّاكَ
لِأَحَبِّ إِلَيَّ مِنْ أَهْلِي، وَمَالِي، وَأَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ وَلَدِي» «نه ی
په یامبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ والله تو له نه فسم خوشه ویستری لام،
تو له مال وخیزانم هه مووی خوشه ویستری لام، له مناله کانم

---

(۱) أخرجه الطبراني في «الأوسط» (٤٧٧)، و«الصغير» (٥٣/١) (٥٢).

وحسنه «الضياء المقدسي» كما في «الدر المنثور» (٥٢٧/٤)، والمنذري في «الترغيب
والترهيب» (٣٨٣/٤)، وقال الهيثمي في «المجمع»: «رجاله رجال الصحيح غير عبد الله بن
عمران العابدي وهو ثقة». وقال ابن حجر في العجائب: «رجاله موثقون»، وقال الألباني في
«الصحيحة» (١٠٤/٦): «فيه عبد الله بن عمران صدوق ويقويه أن له شواهد مرسله».

خۆشه‌یستتری له دلمدا». «وَإِنِّي لَأَكُونُ فِي الْبَيْتِ، فَأَذْكُرُكَ فَمَا أَصْبِرُ حَتَّى آتِيكَ، فَأَنْظُرَ إِلَيْكَ، وَإِذَا ذَكَرْتُ مَوْتِي وَمَوْتِكَ، عَرَفْتُ أَنَّكَ إِذَا دَخَلْتَ الْجَنَّةَ رُفِعَتْ مَعَ النَّبِيِّينَ، وَإِنِّي إِذَا دَخَلْتُ الْجَنَّةَ حَشِيتُ أَنْ لَا أَرَاكَ». «که له مالم بیری تۆ ده که مه وه، که بیرت ده که مه وه خۆم پیناگیرۆ ههتا دیمه دیدارت به لکو چاویکم پیت بکهوی، که بیر له مردنی خۆم وتویش ده که مه وه، ئەلیم: ئەگەر تۆ بمری له گه‌ل په‌یامبه‌رانی خوادا له پله به‌رزه‌کانی به‌هه‌شتدا ئەبن، ئەگەر منیش برۆمه به‌هه‌شته‌وه ئەترسم تۆ نه‌بینم ئە‌ی په‌یامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، موشتاقی تۆم، حه‌زم له دیدار و بینینی تۆیه».

والله ئیمه‌ش موشتاقی بینینی په‌یامبه‌رین.

پیاوه‌که که ئەم پرسیاره‌ی کرد، په‌یامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وه‌لامی کابرای نه‌دایه‌وه وهیچی نه‌وت، کابراش دانیشتبو، پاشان خوای گه‌وره به‌جبریلدا ئایه‌تیکی نارده‌خواره‌وه که تا قیامه‌ت ده‌خویندریته‌وه: ﴿وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا﴾ [النساء: ۶۹]. «هه‌ر که‌سیک گویرایه‌لی خوا جَلَّالَه وگویرایه‌لی په‌یامبه‌ری خوا بکات صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ئەوا ئەو که‌سه له به‌هه‌شتدا له‌گه‌ل په‌یامبه‌ران

وراستگۆیان وشه هیدان وپیاوچا کاندایه، به راستی ئەوانه باشتین هاوړی وهاوه لن».

سه رنج بده ئه ی خو شه ویست، هاوه له که به رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده لی: من توّم خو ش ده ویّت.. به لام ئایه ته که داوای گوپراه لی لی ئه کات، بو ئه وه ی له گه لیدا له به هه شتدا کوی بکاته وه -خوای مه زن به فه زلی خو ی له دیداری په یامبهر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بی به شمان نه کات-.

ئهمه ش بریتیه له مافیکی دی که بریتیه له:

❖ شوینکه وتنی په یامبهری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

خو شه ویستان... ئه ی ئەوانه ی دلتان نه رم ئه بیّت بو یادی په یامبهری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وه ک په یامبهری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ئه فه رموی: «هه ندیک له ئیماندارانی ئومه ته که م که یادی من ئه که ن دلیان نه رم ئه بیّت بو یادم»^(۱).

ئه ی ئەوانه ی که دلتان نه رم ئه بیّت بو یادی په یامبهر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وریابن وئاگاداربن ویزانن که خو شو یستنی په یامبهر به بانگه شه کردن نیه، ته نها به دهم بلایی: من په یامبهرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خو شده وی، به لکو به شوینکه وتنه، به جیبه جی کردنی

(۱) ينظر: «السلسلة الصحيحة».

ئەم چوار خالەى خوارەوہیہ لە ژيانى رۆژانەماندا، ھەر وہا
رەنگدانەوہى ئەم چوار خالەىہ لە کردار وگوفتارماندا:

یەكەم: «تصدیقه فیما أخبر»، «بەراست خستنهوہى
ھەوالەکانى».

دووەم: «وطاعته فیما أمر»، «جیبەجی کردنى فەرمانەکانى».

سێیەم: «واجتناب ما نهى عنه وزجر»، «دورکەوتنهوہ لە
نەھیەکانى».

چوارەم: «وَأَلَّا يُعْبِدَ اللَّهُ إِلَّا بِمَا شَرَعَهُ رَسُولَ اللَّهِ»، «خوایەرستن بە
پێى رینماییهکانى».

جایەكەم: «تصدیقه فیما أخبر»، ھەرچى ھەوالیك لە
پەيامبەرى خواوہ **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** پیمان گەیشتوہ، برۆای پێبکەین
وبە راستى بزانین، بە بەلگەى: **﴿وَمَا يَطُّوعِنَ الْهَوَىٰ ۗ إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۗ﴾**
[النجم]. «**عجلاً**» بە ھەوا وئارەزوى خۆى قسە ناکات، بەلکو ئەوہى کە
دەلیلت وەحیە ولەلایەن پەرورەدگارێەوہ بوى دى».

کەواتە کە فەرموویەتى -بۆ نمونە-: ئەگەر مېشیک کەوتە نېو
ئەو پەرداخى یەکیکتانەوہ، با مېشەکە بە تەواوى بژەنیٹ بە
پەرداخەکەدا، چونکە مېش دیویکی دەردى تېدایە و دیوہکەى تریشى
دەرمانى تېدایە.

ئيمه‌ى شوينكه‌وتەى پەيامبەر **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، دەبیت باوەرمان
وابی که می‌ش به‌و شیوه‌یه‌یه، با زانستی ئەم‌پۆش بلی وانیه -
گەرچی ئەلی وایه -.

ئيمه‌ى ئەهلی سوننەت لەبەر خاتری هیچ کەسێک قسەى
پەيامبەرى خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بە درۆ ناخەینەوه، بە‌لکو پەيامبەرى
خوا راستگۆترە لامان لەهەر کەسێکى تر. بەمەرجی لە پێگایه‌کى
صەحیحەوه سابت بووبی.

دووهمیش: «طَاعَتِهِ فِيمَا أَمَرَ»، جیبەجێکردنى فەرمانەکانى
پەيامبەرى خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، ئەمەش هەرکەسە وبە پێى توانای
خۆى.

بە‌لی فەرمانەکان بە‌نده به‌ تواناوه، بە‌لام ئەوه‌شمان لە یاد نەچیت
که مرۆڤ توانای زۆره، هەروەکو وتراوه: مرۆڤ تەن‌ها پەيامبەرایه‌تى
لە توانا و دەسه‌لاتدا نیه. ئەگینا مرۆڤ خاوه‌ن قودرەت و توانایه‌کى
زۆره.

فەرمانەکانى پەيامبەرى خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** جى بە‌جى ناکات،
کاکەبرا بۆ ئەوه ناکه‌یت؟! ئە‌لی: بە‌خوا پیم ناکرى. بە‌ راستى لە
توانایدا هەیه و پێى دەکرى بە‌لام هیممەت ناکات.

سییہ م: «اجْتَنَابَ مَا نَهَى عَنْهُ وَزَجَرَ»، خو به دوور گرتن ووازهینان له هه رشتیک که په یامبه ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** نه هی لی کردوه. له م خالدها توانا به مه رج نه گپراوه به لکو هه رشتیک نه هی لی کراوه، ئه بیّت خو مان به دوور بگرین.

هه روهک له سه حیحه یندا هاتوه له ئه بوهوره یره وه په یامبه ر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** فه رمویه تی «فَاِذَا اَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَاَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، وَاِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ» (که فه رمانم پی کردن به شتیک به پی توانا جیبه جی بکن، هه رچیش ری گریم لی کردن ونه هی م لی کردن خو تانی لی به دوور بگرین)^(۱).

چواره م: «أَلَّا يَعْبُدَ اللّٰهُ إِلَّا بِنَا حَرَمَ»، خوا په رستیمان به و شیوازه بی که شه رعی کردوه.

ئه مه ش خالیکی زور گه وره وگرنگه، چونکه زور به ی موسولمانان له خو شو یستنی په یامبه ردا له م خالدها تی که وتوون. ئه م دینه کامل بووه، هیچ مه جالی ئه وه نه ماوه شتی زیاده به یینین و بیخه ینه ناو دینه وه.

---

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۷۲۸۸)، ومسلم في «صحيحه» (۱۳۳۷).

رہسولی خوا **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ئەوەندە راستگۆ و دلسوۆز بووہ لە گەیانندی دینە کەیدا، تەنانەت بەئەندەییە کیش بە ئاسماندا نەرۆیشتوہ ئیلا خیر و شەری پیتوین.

خوای گەورە ئەفەر مووی: ﴿الْيَوْمَ كَمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا...﴾ [المائدة]. (وا دینە کەم بۆ کامل کردن. هەر بۆیە خوا ناپەرستین بەو شیوازە نەبیّت کە پەيامبەری خوا **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** شەرعی کردووە).

عیبادەتیش دوو رووکنی هەییە، بە بی ئەو دوو رووکنە خوای مەزن هیچ عیبادەتیک وەرناگریّت:

رووکنی یە کەم: بۆ خوات بیّت، ئیخلاصت هەبیّت.

رووکنی دووہم: لەسەر شەرعی رسول اللہ بیّت صلی اللہ علیہ

وسلم.

بۆ نموونە: نوێژی نیوہرۆ، وەك ئاشکرایە لای هەمووان لەسەر

شەرعی خوایە، بەلام هەر کەسیک لە ئەنجامدانی ئەو فەرزەدا بۆ

خوای نەبیّت و ئیخلاصی نەبی، لیبی وەرناگریّت. بەهەمان شیوہ،

ئەگەر کەسیک بیّت و نوێژی نیوہرۆ پینج رکات بکات، بۆ خوایەتی

و ئیخلاصی شیوہی هەییە، مەبەستیشی لە ئەنجامدانی رەزامەندی خوایە.

من له تو دپرسم خیرى دهگات؟! دلنیام ته لیى: نه خیر، دینی
خوای گوریوه. **منیش ته لییم:** بو خیری ناگات! مه گهر نویژ نیه؟
رکوع، وسجود، وسبحان الله، والحمد لله، والله أكبر ته لیى، زیکری
خوای مه زن دهکات، صلاوات ده دات. بو دیاره تو قه ناعه تت به
زیکر وته سبیحات و رکوع و سجود و صلاوات نیه.

حه تمهن تو ش ده لیى: استغفر الله... استغفر الله، مه به ستم ته وه
نیه، من قه ناعه تم به زیکر و صلاوات و.. هتد هه یه، به لام ته و شته
زیاده یه، بو یه لیى وهر ناگیری.

ته وه تا په یامبه رى خوا **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** وهك له صحیحى بوخارى
وموسلیمدا هاتوه له حه دیسه که ی عائیشه، ته فه رموی: **«مَنْ عَمِلَ**
عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ زِدٌّ». «هه رکه سیك هه ر کرده وه یه كه ته نجام
بدات، فه رمانى ئیمه ی له سه ر نه بیئت، له شه ر یعه ته که ی ئیمه دا
رینمایى بولا نه کرایئت، ته وا ره تده کریتته وه وقه بول ناگری وده دریتته وه
به سه رى خاونه که یدا، مالى خراپیش سه ر به صاحیبه که یه تی»^(۱).

که واته بو هه موومان پرونبویه وه که دین کامله و پیویستی به
هیچ زیاد کردنیك نییه، هه روه ها بو مان رون بویه وه که خو شویستی
په یامبه رى خوا **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** چون ده بیى، وبه چ شیوازیك ده بیى.

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۲۱۴۲، ۶۹۶۳)، ومسلم في «صحيحه» (۱۵۱۶).

که واته خۆشویستن به بانگه شه نیه هه مووی بانگه شهی خۆشه ویستی
 په یامبه ده کات **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، به لام به کرده وه له گه لیدا نین:
 تَعَصِي الرَّسُولَ وَأَنْتَ تَزْعُمُ حُبَّهُ هَذَا لَعْمَرِي فِي الْقِيَّاسِ شَنِيعٌ
 لَوْ كَانَ حُبُّكَ صَادِقًا لَأَطَعْتَهُ إِنَّ الْمُحِبَّ لِمَنْ يُحِبُّ مُطِيعٌ
 سه ریچی په یامبه **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ده کهیت وئه شلیی خۆشه وی،
 ئە مه زۆر نه شیاوه له ته رازوی عه قلا، گهر خۆشه ویستی ه کهت راست
 بوایه گویریاه له ده بووی، چون خۆشه ویست بو خۆشه ویسته که ی
 گویریاه له.

جا ئه بی ئەو بهرنامه یه ی که په یامبه ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
 هیناویه تی بیکه یه نه ریسی ژیا نمان، له تاک، له گو مه لگا، له وولات،
 ئە بی په یامبه **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** نووری چاومان بی، ماموستا
 وپیشه واما ن بی.

❖ **گه وه راگرتنی وریز لیگرتنی**: بیگومان فه رزه ری ز له
 په یامبه ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بگرییت و کوفر و بی باو ده ریشه
 سوکایه تی پی بگرییت، وه ک خوی په روه ردگار ده فه رمویت: ﴿إِنَّا
 أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٨﴾ لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعَزَّزُوا وَتُوقِرُوا وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً
 وَأَصِيلاً ﴿٩﴾ [الفتح]. (ئیمه تو مان نار دووه -ئهی په یامبه ری خوا- وه ک
 شاهیدی ک به سه ر ئوممه ته که ته وه، هه روه ها مژده ده ری باو ده داران بیت

به ئه وهی به ئینیان پیدراوه له دنیا و دواړوژدا، ههروهها ترسینهری
 بیباوهپان بیت به ئه وهی چاوهپییانه له دنیا دا له سه ر شوپی و دوپان
 له سه ر دهستی برواداران، ههروهها به ئه وهی له دواړوژدا چاوهپییانه
 له سزای به ئیش ﴿٨﴾ به ئومیدی ئه وهی بروا به خوا و په یامبه ره که ت
 بهینن، و په یامبه ر به گه وره ی را بگرن».

ههروهها ئه فه رمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا
 كَجَهْرِ وَالهِ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ [الحجرات]. «ئهی
 باوهرداران به ئه ده ب بن له گه ل په یامبه ردا و دهنگتان به رز مه که نه وه
 به سه ر دهنگی په یامبه ردا، ههروهها ناوی به ئاشکرا مه هیئن وه ک
 بانگی یه کتر ده که ن، به لکو به نه رمی و به نیووه ت و ریساله ت بانگی
 بکه ن».

هه ر له گه وره راگرتنی په یامبه ر ئه وه یه خوا ی مه زن قه ده غه ی
 کرده هاوسه رگیری له گه ل هاوسه ره کانیدا بکریت له دوا ی خو ی.

❖ ههروهها له مافه کانی تری، **سه لاواتدانه له سه ری**. به وهی
 هه ر که ناوی په یامبه ریان **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** له لادا هینایت، بلییت:
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ. وه ک په یامبه ر **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ده فه رمویت:

«الْبَخِيلُ الَّذِي مَنْ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ، فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ» «پژد وچرووك
تہوہیہ: ناوی منی له لادا بهینیت وصالواتم بهسہردا نہدات»^(۱).

---

(۱) أخرجه الترمذي في «جامعه» (۳۵۴۶)، وأحمد في «مسنده» (۱۷۶۰)، والبزار في «مسنده» (۱۳۴۲)، والنسائي في «الكبرى» (۸۰۴۶)، وأبو يعلى في «مسنده» (۶۷۷۶).

به شی سییه م

- ناو وره چلهك و خاوخیزانی په یامبه ر ﷺ .
- گوزه ریکی خیرا به ژیانی شه ریفی په یامبه ر ﷺ .

به‌شی سییهم:

ناوی په‌یامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کونیه‌که‌ی باوکی قاسم «أبو القاسم»ه، وناوی ﷺ ی کورپی
ع‌بدوللای کورپی ع‌بدولموت‌هللیبی کورپی هاشیمی کورپی
ع‌بدمه‌نافی کورپی قوصه‌ی کورپی کیلابی کورپی مورره‌ی کورپی
که‌عبی کورپی لوئه‌ی کورپی غالیبی کورپی فیهری کورپی مالیکی
کورپی نه‌ضری کورپی کینانه‌ی کورپی خوزه‌یمه‌ی کورپی مودریکه‌ی
کورپی ئیلیاسی کورپی موضه‌ری کورپی نزاری کورپی مه‌عه‌ددی
کورپی ع‌دنانه.

هه‌موو زانایان تا ئیره‌ی ئهم نه‌سه‌به‌ کۆکن، هه‌وره‌ها کۆکن
له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که ع‌دنان له کورپه‌کانی په‌یامبه‌ر ئیسماعیله
عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ.

دایکیشی ناوی: ئامینه‌ی کچی وه‌هبی کورپی ع‌بد مه‌نافی
کورپی زوه‌ره‌ی کورپی کیلابه، له‌مه‌وه‌ پشتی ده‌گاته‌وه‌ به‌ می‌رده‌که‌ی.

ناوه‌کانی په‌یامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

له‌هه‌ر دوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتووه‌ له‌ جوپه‌یری کورپی موتعیمه‌وه
ئه‌لی: په‌یامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه‌رمووی: «إِنَّ لِي أَسْمَاءً: أَنَا

مُحَمَّدٌ، وَأَنَا أَحْمَدُ، وَأَنَا الْمَاحِي الَّذِي يَمْحُو اللَّهُ بِي الْكُفْرَ، وَأَنَا
الْحَاشِرُ الَّذِي يُحْشِرُ النَّاسَ عَلَى قَدَمِي، وَأَنَا الْعَاقِبُ الَّذِي لَيْسَ
بَعْدَهُ أَحَدٌ [نَبِيٌّ]». «من چند ناویکم ههیه:

۱. من موحه ممد « ستایشکراو، خاوهن په وشت و په فتاری بهرز
وشیرین وجوان.

۲. من نه حمه دم.

۳. «وَأَنَا الْمَاحِي» ومن لابه رم، «الَّذِي يَمْحُو اللَّهُ بِي الْكُفْرَ»
که خوی گه وره به هوئی منه وه کوفر و بی باوهری لاده بات.

۴. «وَأَنَا الْحَاشِرُ» ومن کوکهره وه م، «الَّذِي يُحْشِرُ النَّاسَ
عَلَى قَدَمِي» که خه لک له دواى منه وه حه شر ده کرین - یانی پیش
خه لک حه شر ده کریت -.

۵. «وَأَنَا الْعَاقِبُ» ومن کو تاهه مینم «الَّذِي لَيْسَ بَعْدَهُ أَحَدٌ» که
هیچ په یامبه ریکم به دواوه نایه ت و کو تا په یامبه رم^(۱).

هه روه ها له موسلما هاتووه، له تهبو موسای ته شعهریه وه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ته لى - : «كَانَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَمِّي لَنَا نَفْسَهُ أَسْمَاءً، فَقَالَ
«أَنَا مُحَمَّدٌ، وَأَحْمَدُ، وَالْمُقَفِيُّ، وَالْحَاشِرُ، وَنَبِيُّ التَّوْبَةِ، وَنَبِيُّ
الرَّحْمَةِ»^(۲). «په یامبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ چند ناویکی خوی بو

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۳۵۳۲، ۴۸۹۶)، ومسلم في «صحيحه» (۲۳۵۴).

(۲) أخرجه مسلم في «صحيحه» (۲۳۵۵).

باس ده کردین وئه یفه رمو: من موحه مهدم، من ته حمهدم، من «المُقَفِّي» م، من «الحاشِر» م، من «نَبِيِّ التَّوْبَةِ» م، من «نَبِيِّ الرَّحْمَةِ» م.

(أحمد) یش: هه ره واتای موحه مهد دیت، به لام ته حمهد بو ته فزیله، وموحه مهد بو موباله غه یه.

المُقَفِّي: شوینه که وته ی په یامبه رانم، یان هه ره به مانای العاقب دیت.

«نبي التوبة»: په یامبه ریکه توبه ولیخوش بوونی هیناوه.
«نبي الرحمة»: په یامبه ریکه ره حمه تی هیناوه.

پاکیتی ره گه ز وره چه له کی په یامبه ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

هه ره له موسلیمدا هاتووه، له واسیله ی کوری ته سقه عه وه، په یامبه ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه رمویه تی: «إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى كِنَانَةَ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ، وَاصْطَفَى قُرَيْشًا مِنْ كِنَانَةَ، وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشِ بَنِي هَاشِمٍ، وَاصْطَفَانِي مِنْ بَنِي هَاشِمٍ»، «خوای گه وره له کوره کانی ئیسماعیلدا کینانه ی هه لبارد، له کوره کانی کینانه شدا قوره یشی هه لبارد، له نیو قوره یشی شدا کوره کانی هاشیمی هه لبارد، وله کوره کانی هاشمی شدا منی هه لبارد ووه»^(۱).

(۱) أخرجه مسلم في «صحيحه» (۲۶۷۶).

تەننات كاتىك ھىرەقل پىرسىياري لھ ئەبو سوفييان كىرد دەبارەى نەسەبى پەيامبەرى خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، ئەبوسوفييان ووتى: «هُوَ فِينَا دُو نَسَبٍ، فَقَالَ هِرْقَل: وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي نَسَبِ قَوْمِهَا»^(۱)، «پىاويكى پەسەنە وپەچەلە كدارە، ھىرەقلىش وتى: ھەروايە، پەيامبەران ھەروا بوون لھ نىو گەلى خوياندا خاوەن پەچەلە كن».

لھ دايكبوونى پەيامبەرى خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**

لھ سالى فيلدا لھ رۆژى دوو شەممەى مانگى پەبىعى يە كەمدا، پەسول الله **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ھاتە دونياو، زۆرىكىش ئەلین: لھ دواز دەى ئەو مانگەدا بوو. جگە لھ ئەو دەش وتراو.

تەننات ھەندىك لھ زانايان ئىجماعىيان لەسەر ئەو ھىناو تەو ھە لھ سالى فيلدا لھ دايك بوو بىت، لەوانە: ئىبراھىمى كورى مونزىرى حىزامى كە شىخى بوخارىيە، ھەروەھا خەلىفەى كورى خەيات وجگە لەمانىش.

كاتىك كە ئامىنەى دايكى سكى پىر بوو، ووتويەتى: «ھىچ ھەستم بە قورسى سىكە كەم نە كىردوو»، «كاتىكىش لھ دايكبوو پووناكىە كى لىو ھەرچوو كۆشكە كانى شامى رۆشنى كىردۆتەو».

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۷، ۵۱، ۲۶۸۱) وغيرها، ومسلم في «صحيحه»

له فرموده که ی عیربازی کورپی ساریه شدا هاتووہ ئه لئی: گویم له په یامبهری خوا بوو **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** فرمووی: «به راستی من له لای خوی په روه ردگار کوّتا په یامبهر بووم له کاتی کدا ئادهم هیشتا قور بوو، پوّحی به بهردا نه کرابوو، جا سه ره تای دهر که وتنی په یامبهرایه تی خوّمتان بوّ پروون ده که مه وه: دو عاکه ی ئیبراهیمی باو کم، هه روه ها مژده که ی عیسا، هه روه ها خه ونه که ی دایکم که بینبوی له کاتی له دایک بوونی مندا پرووناکیه کی لیّوه دره وشاوه ته وه کوشکه کانی شامی روّشن کردوّه»^(۱).

په یامبهری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** پیش له دایک بوونی، باوکی کوچی دواپی ئه کات وباپیری ناوی ده نیت **حَمْدًا**.

شیر خواردنی په یامبهری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**

چهند روژئیک سوهدیبه ی خزمه تکاری ئه بو له هه ب شیری پیدایدا^(۲)، پاشان بردیان بوّ لای خیلّی سه عد بوّ شیر پیدانی وگه وره کردنی له ژینگه ی پاکی لادیدا، ئه وه بو حه لیمه ی کچی زوئه یب «حلیمة

(۱) أخرجه أحمد في «مسنده» (۱۷۴۲۴، ۱۷۴۲۵، ۱۷۴۳۷)، والبزار في «مسنده» (۴۱۹۹)، وابن حبان في «صحيحه» (۶۴۰۴). وانظر: «الصحيحه» (۱۵۴۶).

(۲) شیر پیدانی سوهدیبه له بوخاری موسلیمدا هاتووہ، بیّ ناماژہ کردن بوّ ئه وه ی که چهند روژئیک بووه، ئه وه ش له و فرموده یه ی که په یامبهری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** تیدایدا فرموویه تی: «أَرْضَعْتَنِي وَأَبَا سَلَمَةَ تُؤَيَّبَةُ»، به لّام دیاری کردنی روژہ کان پیشه وا «ابن القيم» له «زاد المعاد» (۸۱/۱) دا ناماژہ ی پیداوہ.

السعدية» گرتیه خۆی، ونزیکه‌ی چوار سالّ یان پینج سالّ له ویدا
مایه وه.

له سکی دایک بووه که باوکی وهفاتی کردووه.

که تکر دنی سنگی پیروزی په یامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

دلّ شەق کر نه کهشی هەر له و ماوه یه‌دا بوو. رووداوه کهش به ئەم
شی‌بوازه بوو: له کاته‌ی له‌گه‌ل منداڵاندا وازی (یاری) ده‌کات،
جوهره‌ئیل دیت بۆ لای ورایده‌کشینیّت، سکی ده‌درپیت ودلی دەر
ده‌کات، وپارچه‌گۆشتیکی بچوکی لی دەر ده‌کات، وئه‌لیت: ئەمه
به‌شی شه‌یتانه له تۆدا، پاشان له ناو ته‌شتیکی زیردا به‌ ئاوی
زهمزه‌م دلی ده‌شوات وکۆی ده‌کاته‌وه وده‌بخاته‌وه شوینی خۆی
وده‌یدورینیته‌وه، ئەوه‌بوو منداڵه‌کان رایان کرد بۆ لای دایکی -یانی
دایکه‌ شیریه‌که‌ی-، وتیان: موحه‌مه‌د کوژرا، که دواجار پیی
که‌یشتنه‌وه ته‌ماشای ده‌که‌ن په‌نگی گۆراوه له ترس و بیمدا.

که‌رانه‌وه‌ی په‌یامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بۆ لای دایکی

دوای ئەو رووداوه‌ جه‌لیمه له ترسا برديه‌وه بۆ لای دایکی، لای
دایکی مایه‌وه تا ته‌مه‌نی شه‌ش سالان، و تراویشه‌ چوار سالان، له
ریگه‌ی مه‌که‌دا له ناوچه‌ی «أبواء» دا دایکیشی کۆچی دوایی
ده‌کات. جا ئەو ساله‌ی وا فه‌تھی مه‌که‌که‌ کرا په‌یامبه‌ری خوا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ که به «أبواء» دا تیپه‌ری، داوای له په‌روه‌ردگار کرد
ئیزی بدات داوای لیخوشبوونی بو بکات، به‌لام په‌روه‌ردگار ئیزی
نه‌دا، نه‌وه‌بوو داوای ئیزی لیکرد سهردانی گوږه‌که‌ی بکات، بو نه‌وه
ئیزی دا.

نه‌وه‌بوو چووه لای گوږه‌که‌یی وزور گریا، نه‌وه‌نده گریا تا
هاوه‌لانیس ده‌ستیان کرد به گریان، پاشان فه‌رمووی: «سهردانی
گوږستان بکه‌ن به‌راستی سهردان کردنی گوږستان مردنتان یاد
ده‌خاته‌وه»^(۱).

بو لای باپیری

پاش وه‌فاتکردنی دایکی، عه‌بدو لموته‌للیبی باپیری بردیسه لای
خوی.

نوم نه‌یمه‌نی حه‌به‌شیش به‌خیوی کردنی له نه‌ستوگرت، جا کویله
بوو له باوکیه‌وه بو‌ی مابووه، که گه‌وره‌بوو نازادی کرد وله زه‌یدی
کوری حاریسه‌ی ماره‌کرد.

باپیری زور خوشی ده‌ویست ته‌نانه‌ت له سه‌رجه‌م کوره‌کانی
زیاتر، به‌لام که په‌یامبه‌ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ گه‌یشته ته‌مه‌نی هه‌شت

---

(۱) أخرجه مسلم في «صحيحه» (۹۷۶).

سالی، ئەلین: ههشت ساڵ و دوو مانگ و دوو پوژ، باپیریشی کۆچی
دوایی کرد.

بۆ لای مامی

هەر به وهسیهتی باپیری، ئەرکی به خێوکردنی سپێردرایه ئەبو
تالبی مامی، ئەوهبوو زۆر به جوانی به خێوی کرد، سه‌ری خست،
پشتی گرت، پاراستی، ههتا ئەو پوژهی وهفاتی کرد.

ئەگەر چی هەر به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر دینی باوباپیری خۆیی
وموسلمان نه‌بوو، به‌لام به‌هۆی ئەم به‌رگریه‌ی له‌ په‌يامبه‌ری خوا
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خۆی گه‌وره‌ سزای دۆزه‌خی له‌سه‌ر که‌م کرده‌وه،
هه‌روه‌کو له‌ فه‌رمووده‌ی سه‌حیحا هاتوه.

ژنهنانی په‌يامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

په‌يامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له‌ته‌مه‌نی بیست و پینج سالی‌دا
بوو ده‌رچوو بۆ شام به‌ مه‌به‌ستی بازرگانی به‌ مال و سامانه‌که‌ی
خه‌دیجه.

ئین هیشام ئەلی: خه‌دیجه‌ی کچی خوه‌یلید ئافره‌تیک‌ی بازرگان
وخواه‌ن شه‌رف وپاره‌ و سامان بوو، پیاوی به‌ کری‌ ده‌گرت و به‌ مال
وسامانه‌که‌ی کاریان ده‌کرد وپاشان بریک‌ پاره‌ی پیده‌دان، قور‌ه‌یشیش

قه ومیکی بازرگان بوون، که پیی گه‌یشت په‌یامبهری خوا
 صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ چند راستگو ودهستپاک وره‌وشت جوانه، ناردی به
 دوایدا وداوای لی‌کرد به به‌شیک له مالّ وسامانه‌که‌ی به مه‌به‌ستی
 بازرگانی له‌گه‌ل خزمه‌تکاره‌که‌ی که ناوی «مه‌یسه‌ره» بوو پروات بو
 شام، ئەوه‌شی که ده‌یبه‌خشیته بازرگانه‌کانی تر به زیاتره‌وه
 ده‌یبه‌خشیته ئەم، که رۆیشت وپاشان گه‌رایه‌وه بو مه‌ککه، خه‌دیجه
 بینى مالّ وسامانه‌که‌ی له هه‌موو ئەوانه‌ی پیشوتر به ئەمانه‌تر
 وبه‌ره‌که‌تدارتره، «مه‌یسه‌ره»‌ی خزمه‌تکاریشی باسی ره‌وشت به‌رزى
 ئەوی زۆر بو کرد، هه‌ستی کرد ئیتر کاتی خۆی هاتووه وئەوه‌ی ئەم
 به‌دوایدا ده‌گه‌را وا دۆزیه‌وه، چونکه له‌وه‌و پیش زۆریک له‌گه‌وره
 وده‌مسیپه‌کان خوزابینیان ده‌کرد به‌لام ئەم رازی نه‌ده‌بوو.

بۆیه رۆیشت ئەوه‌ی له‌ ده‌رونیا بوو بو «نه‌فیسه»‌ی هاورپیی
 گێرپایه‌وه، ئەمیش رۆیشت ئەو باسه‌ی له‌گه‌ل په‌یامبهر کرده‌وه، که
 بو خوازبینی خه‌دیجه ناکات؟ ئەویش رازی بوو، پاشان خوازبینی
 کرد، به‌مجۆره په‌یامبهر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خه‌دیجه‌ی ماره‌کرد.

ته‌مه‌نی خه‌دیجه ره‌زای خوای لی‌بی چل سالان بوو، له‌و
 رۆژگاره‌شدا له‌ روی نه‌سه‌به‌وه، له‌روی عه‌قله‌وه، له‌ روی سه‌رمایه
 وسامانه‌وه، باشترین ئافره‌تی نیو قه‌ومه‌که‌ی خۆی بوو. یه‌که‌مین

خیزانی په یامبهره **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، وهه رگیز ژنی تری نه هیناو ته
سه ری هه تا کوچی دواپی کردوه.

پاراستنی په یامبهری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** له شته خراپه کانی

نه فامی

خوای گه وره په یامبهری خوای **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** له شته خراپ
وعه یب وعاره کانی نه فامی پاراست.

- په یامبهر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** هه رگیز دهستی بهر هیچ بتیک
نه که وتووه.

- هه روه ها ریگری له ده ور به ره که ی خو شی کردووه ده ست به
بته کانه وه بدهن.

- هه روه ها نه و خوار دنانه شی نه خوار دووه که له سه ر بته کان سه ر
بروان.

- هه روه ها رقی له بته کان بووه به راده یه ک خانه واده که ی لی
ترساون.

- هه روه ها هه رگیز سویندی پی نه خوار دوون.

- هه روه ها له ئاکار وره وشته ناشیرینانه ی سه رده می دوور
که وتو ته وه وه ک مه ی خوار دنه وه وداوین پیسی ودزی وه او شیوه کانی.

- تەنەت ئەو رەوشتانەشى ئەنجام نەداوہ کہ بۆ گەنجی مەککە
قەدەغە وەیبە نەبووہ، بەلام بۆ کەسیکی کامل شیاو نەبووہ، وەک
بەشداری کردن لە ئاھەنگ و شادیەکانیان.

لە ئەم بارەوہ ئەفەرمویت **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: ھەرگیز ئەنجامدانی
ھیچ کاریکی خراپی سەردەمی نەفامی بە مێشکما نەھاتووہ دوو
جار نەبیت ئەو دوو جارەش خوا پاراستمی

- بۆیە دووری لی گرتن ورۆیشتە ئەشکەوتیکەوہ بە تەنھا، بیری
دەکردەوہ و پەرسشتی دەکرد بە شیوازی حەنیفیەتی پاک و بی شیرک.

لە بەرامبەردا ھەرچی کرداری جوان بوو لەو پەيامبەرەدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ کۆیکردبووہوہ - وەکو پیشتر باسماں کرد -، تەنەت
لە نیو قەومەکەى خۆیشی بە راستگۆی دەست پاک: «الصادق
الأمين» ناوبانگی دەرکردبوو، ھەلبەت ئەمەش بەھۆی ئەو دەروون
پاکى و راستگۆیی و پرەوشت جوانیەى خۆیەوہ بوو کہ قەومەکەى
لییان بەدی دەکرد.

قورەیش کۆکن لەسەر ریزداری پەيامبەرى خوا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پیش بوونی بە پەيامبەر

تەنەت کاتیک قورەیش کەعبەیان بنیات نایەوہ و گەیشتنە
دانانی بەردە رەشەکە، جیاوازی کەوتە نیوانیانەوہ لەوہى کى بەردە

رەشەكە دابنیت، هەتا رېككەوتن لەسەر یەكەمین كەسێك كە دیتە ژوورەوہ بو لایان، ئەوہبوو بە ویستی خوا پەيامبەر **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** هاتە ژورەوہ، ئەوانیش ووتیان: دەست پاكەكە هات ورازی بوون بەوہی كە ئەم ئەو پیاوہ بیت بەردەكە دابنیتە شوینی خۆی.

خۆشەویست **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** رویشت عابایەکی هینا و بەردەكەکی خستە ناوہراستی عاباکەوہ و بە هەموو سەرۆك هۆزەکانی وت: هەر یەكە ولایەکی ئەو عابایە بگرن، پاشان بە دەستی موبارەکی خۆی بەردەكەکی هەلگرت و لە شوینی خۆی داینا، ئەمەش لە تەمەنی سی وپینج سالیدا بوو.

ژنەینانی دواى خەدیجە

دواى وەفاتکردنی خەدیجە، پەيامبەری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** سەودەکی کچی زەمەعی هینا، پاشان عاتیشەکی کچی ئەبوبەکرە هینا - لە نیو هەموو خیزانەکانی تەنھا ئەم کچە، ئەوہکانی تر هەموویان بیوہژن بوون-، پاشان حەفصەکی کچی عومەری هینا، پاشان زەینەبی کچی خوزەیمەکی کورپی حارسەکی هینا، وئوم سەلەمەشی هینا كە ناوہكەکی: «هیندی کچی ئومەیە»یە، زەینەبی کچی جەحشیشی هینا، پاشان جوہیریەکی کچی حارسەکی هینا، پاشان ئوم حەبیبەکی هینا كە ناوی: «رەملە»یە، و تراویشە: «هیندی کچی

تہو سوفیان»، پاشان دواى فتحى خەبەر صفیہى كچى حویہى كورى تەحتەبى هیئا، پاشان مەیمونەى كچى حارسى هیئا، مەیمونەش دواھەمین خیزانى پەيامبەرى خواہە **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**.

كەسیك دلئى ھەبى وكویر نەبووبى، لە ژنھینانى پەيامبەر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بە جوانى ئەوہى بوۆ روون دەبیتتەوہ، كە پەيامبەر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** پیاویكى ئارەزوو باز نەبووہ، ھەرودەك زۆریك لە ناحەز ومونافیق وعەلمانىھەكان وریئەى دەكەن، كەسیك ئارەزوو باز بیئت ئەروا ژنى دینى كە دوو شووى كردوہ - كە خەدیجە و صفیہ ومەیمونەى كچى حارسى دوو شووى تریان پیش پەيامبەر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** كردوہ -!! لەگەل ئەوہشدا ھەندىك خیزانى بیست سال لە خۆى گەرەتر بووہ، لەگەل ئەوہشدا پەيامبەر ﷺ لە لاویتیدا بووہ، - كە خەدیجەى هیئاوہ لە تەمەنى بیست وپینج سالیدا بووہ -، سەربارى ھەموو ئەمانەش ھەموو ژنەكانى بیوہژن بوون تەنھا عایشە نەبیئت.. ھتد، ئەمانە ھەمووى بەلگەى روونن بوۆ كەسیك دلئى ھەبیئت وزیندو بیئت: ﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ﴿٥٦﴾﴾ [الحج] (ئەو چاوانە كویر نین، نا، بەلكو ئەو دلانەن كویرن كە لە ناو سنگەكانن).

منالہ کانی په پیامبری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

هه موو منالہ کانی په پیامبریش صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له خه د یجهن ته نها ئیبراهیم نه بیټ، که له ماریه ی قیبتیه، ومقه و قس به دیاری بو ی نارد بوو، له مه دینه له دایک بوو و دوو سال که م سى مانگ ژیا.

منالہ کانی:

یه که م: قاسم - کونیه که ی په پیامبریش به م ناو ه وه بوو - .
پاشان: زهینه ب - کچه گوره ی په پیامبره و خیزانی نه بولعاصی کور ی ره بیع بوو که پورزای خو یه تی - .
- پاشان روقیه - خیزانی عوسمانی کور ی عه ففانه - .
- پاشان نوم که لسوم - دوا ی روقیه ی خوشکی، بوو به خیزانی عوسمانی کور ی عه ففان - .

- پاشان فایمه: - خیزانی عه لی کور ی نه بو تالبه و دایکی حه سه ن و حوسه ی نی گوره ی گه نجانی به هه شته - .
وعه بدوللا - ته ییب و تاهیریشی پی ده وتریت - .

کور ه کانی هه مو یان هر به منالی مردن، به لام کچه کانی هه مو یان مان و گه یشتنه ئیسلام و موسلمان بوون و کوچیشیان کرد، نه ونده نه بی هه مو یان هر له ژیان ی په پیامبردا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وهفاتیان کرد، فاتیمه‌یان نه‌بیّ ره‌زای خوی لیّبیّ، شه‌ش مانگ دوای په‌یام‌به‌ر کۆچی دوایی کرد وچوه دیداری په‌یام‌به‌ر **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**.
 ئیمامی نه‌وه‌وی رحمه‌الله‌ئه‌لیّ: «فالبنت اربع بلا خلاف،
 والبنون ثلاثة على الصحيح»، «کچه‌کانی په‌یام‌به‌ر **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
 به‌ئجماعی زانایان چوارن، کوره‌کانیشی له‌سه‌ر رای په‌سه‌ند
 سیانن».

گۆزه‌ریکی خیرا به‌ژیانی شه‌ریفی په‌یام‌به‌ری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**

بوونی به‌په‌یام‌به‌ری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**

له‌دووشه‌ممهی یه‌کیک له‌ده‌شه‌وی کۆتایی ره‌مه‌زان، له‌ته‌مه‌نی
 چل سالییدا، وه‌حی له‌ئاسمانه‌وه‌نازل ده‌بیّت بوّ سه‌ر ره‌سول‌الله
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له‌ئه‌شکه‌وتی «حیراء» له‌شاخی «سه‌ور»، جا ره‌سولی
 خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** هه‌ر کاتیکی وه‌حی بوّ دابه‌زیایه‌ زۆر قورس ده‌بوو
 له‌سه‌ری، ده‌م وچاوی ده‌گۆرا، وناوچاوانی عه‌ره‌قی ده‌کرد.

کاتیکی جوهره‌ئیل دابه‌زی پیی فه‌رموو: «بخوینه ﴿اَقْرَأْ﴾»، ئه‌ویش
 فه‌رموی: «خوینده‌واریم نیه»، جوهره‌ئیل به‌توندی په‌یام‌به‌ری خوی
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ گوشارد هه‌تا ماندو وناپه‌ه‌تی کرد، پاشان پیی
 فه‌رموو: «بخوینه»، ئه‌ویش فه‌رموی: «خوینده‌واریم نیه»، دیسانه‌وه

گوشاردیه‌وه، تا سیّجار، پاشان جوهره‌ئیل فه‌رمووی: ﴿أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ
 الَّذِي خَلَقَ ۝۱ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝۲ أَقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝۳ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝۴ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ
 يَعْلَمْ ۝۵﴾ [العلق] ئەهی صلى الله عليه وسلم بخوینە به ناوی په‌روه‌ردگارت که هه‌موو
 شتیکی دروستکردوو، مروّقی دروستکردوو له خوین پارهیەك،
 بخوینە په‌روه‌ردگاری توّ به‌خشنده‌ترین و به‌پرزترینه، ئەو
 په‌روه‌ردگاری که به‌هوی قه‌له‌مه‌وه مروّقی فی‌رکردوو، مروّقی
 شاره‌زا کردوو به‌و شتانه‌ی که نه‌یده‌زانی».

ئیتەر خوشه‌ویستی خوا صلى الله عليه وسلم گه‌رایه‌وه ماله‌وه لای
 خه‌دیجه رضی الله عنها، هه‌موو گیانی ده‌له‌رزا و فه‌رمووی: دامپۆشن..
 دامپۆشن!! که هه‌ندیك هیور بوویه‌وه به‌سه‌رهاته‌که‌ی بوّ خه‌دیجه
 گه‌پرایه‌وه، ئەویش وتی: «نه‌خیر سویند به‌خوا، خوا هه‌گیز سه‌رشو‌رت
 ناکات، توّ که‌سیکی سیله‌ی ره‌حم ده‌گه‌یه‌نی، و یارمه‌تی لیقه‌وماو
 وه‌ژار وه‌ه‌تیوان ده‌ده‌یت، خیر ده‌به‌خشیته نه‌داران، ریز له میوان
 ده‌گریت...»^(۱).

دوای ئەم رۆداوه تا ماوه‌ی چه‌ند رۆژیك وه‌حی له ئاسمانه‌وه
 پچرا، له‌وانه‌یه بوّ ئەوه‌ی بیته‌وه باری ئاسایی خو‌ی، ئەو ترس
 و بیمه‌ی دایگرتبوو له سه‌ری برّوا، له‌م ماوه‌یه‌شدا په‌یامبه‌ری خوا

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۳، ۳۳۹۲، ۴۹۵۳)، ومسلم في «صحيحه» (۱۶۰).

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زۆر غەمبار و دلتهنگ بوو، شهيدا و موشتاقي وەحى بوو، ئەو بوو جوهره ئيل له سەر كورسيه ك له نيوان ئاسمان وزه ويدا خۆى پيشانى په يامبهرى خوادا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. كه په يامبهر ئەمەى بينى ترسا و گه رايه وه بۆلاى خەديجه و فەرمووى: دامپۆشن، بمپيچنە وه، ئەو بوو ئەم ئايەتانه هاتنە خوارە وه: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ أَنْذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبِّكَ فَكْبُرْ ﴿٣﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾﴾ [المدثر]، (ئەى ئەو كەسەى خۆى پيچاوتە وه، هەستە خەلكى بيدار كەرە وه، په روهرد گارت به گه وره و تەنها رابگره، جل و بهرگه كانت پاك بكه وه و خۆت له خراپه به دوور بگره).

خوای په روهرد گار لەم ئايەتانه دا فەرمانى پي ئەكات كه وا ئوممه ته كهى خۆى بيدار بكاته وه و بيانترسيى و بانگيان بكات بۆلاى خوا، ئەو يش پشت به خوا پيى هەستا و قۆلى ليهه لمالى و ناوقەى بۆ توند كرد، هەستا به گەياندى به باشترين شيوه، بانگى رەش و سپى، پير و گەنج، مندال و گه وره، ژن و پياو، به نده و ئازادى كرد، ئەو بوو سوپاس بۆ خوا له نيوان هۆز و خيله كاندا خەلكانىكى چاك ئيمانيان پيھينا و هاتنە نيو ئيسلامه وه.

به لام نەفس نزمە كانى مەكە دەستيان كرد به دژايەتى كردنى و ئازاردانى و سزادانى خۆيى و ئەوانەشى ئيمانيان هينا.

به لّام خوای پهروهردگار به هۆی ئه بو تالبه وه که مامی
 په یامبهره ویه کی که له ناوداره کانی قوره پش وگویی بو ده گیرا
 و به قسه ی ده کرا، به هۆی ئه وه وه په یامبهره که ی **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
 پاراست له هه ندیک له وه ئه شکه نجانه. له بهر ئه بو تالب نه یانده ویرا
 ئازاری په یامبهری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بدن، چونکه ده یانزانی ئه بو
 تالب چند په یامبهری خوای **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** خوش ده وی.

بانگه واز له سه ره تا وه نه ییه

دوای دابه زینی ئه و ئایه تانه ی سوره تی «المدثر» که فرمان
 ده کات به په یامبهر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بانگه وازی خه لک بکات بو لای
 خوا **حَلَّالَه**، جا: له بهر ئه وه ی قه ومه که ی خه لکیکی وشکن وه یچ
 دینیکیان نه بو له بت په رستی نه بیّت. له بهر ئه وه ی هیچ
 به لگه یه کیان نیه له وه نه بی باب ویا پیریان له سه ره ئه وه بینوه. له بهر
 ئه وه ی هیچ ره وشتیکیان نیه له ده مارگیری وغیره ی عه شایه ری
 نه بی. له بهر ئه وه ی هیچ ریگایه کیان نیه بو چاره سه ری کی شه کان،
 شمشر نه بیّت. له گه ل هه موو ئه مانه شدا له پی شه وه بوون بو ئه وه ی
 پی شه وایه تی دینی له سه ره جم دوورگه ی عه ره بییدا بگر نه ئه ستۆ.

له بهر ئه مانه و جگه له مانه ش حیکمهت و ابوو له بهرانبهر
 ئه وانهدا بانگهواز له سه ره تادا نهیینی بیّت، بو ئه وهی له ناکاو
 شتیکی وا پرووبه روی خه لکی مه ککه نه کاته وه بیان وروژیییت.

بانگهواز ئاشکرا ده کریت

دوای ئه وهی هه ندیک موسلمانان خویمان گرت وگه یشتنه ئه و
 ئاسته له ژماره و دامه زراوی ئیمان ه وه شان بدن به ژیر ئه م بانگه وازه
 پیروژه، ئایهت دابه زی فه رمانی کرد بانگه واز ئاشکرا بکریت،
 یه که مین ئایه تی کیش له م باره یه وه دابه زی بریتی بو له ئایه تی: ﴿وَأَنْذِرْ
 عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ [الشعراء].

ئه وه بو په یامبه ری خوا **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بانگه وازی ئاشکرا کرد،
 وه کو وه لایمیکیش بو فه رمانی په روه ردگاره که ی که داوای لیده کات
 ئاشکرای بکات وپیشتریش خزمه نزیکه کانی ئاگادار بکاته وه،
 سه رکه وته سه رکیوی صه فا وهاواری کرد: «یا صباحاه» -ئه مه ش
 رسته یه که له کاتی هی رشه یینانی دوژمن یان رودانی کاره ساتیکی
 گه وره دا ده وترا-، پاشان دهستی کرد به بانگکردنی دانه به دانه ی
 خیلّه قوره یشیه کان: «ئه ی خیلّی فه هر، ئه ی خیلّی عامر، ئه ی خیلّی
 فلا ن...».

ئەوانىش ووتيان: ئەو بانگە كىيە؟ ووتيان: **عَمَلٌ هـ**. خەلك بە پەلە بەرەو رپووى دەنگەگە كەوتنەپرى، تەنانت ئەوھى پىيى نەكرايە خۆى برپا يەكىكى لەبرى خۆى دەنارد، ئەوئەندەى پىي نەچوو خەلك لەدەورى كۆبونەوھ.

ئەويش فەرمووى: ئەگەر پىتان بلىم سوپايەك لەو دىوى ئەو شاخەويە وبەرەو ئىرە دىت، برپام پى ئەكەن؟

ئەوانىش ووتيان: درۆمان لىت نەبىنيوھ، لە پراستى زياتر نەبى. ئەويش فەرمووى: ئەى خەلكىنە بەپراستى من پەيامبەر ونيرداوى خوام وترسىنەرم بو ئىوھ بە تايبەت وبۆ خەلكى بە گشتى، وسزايەكى توند بو سەرىپچى كەرانم ئامادەكراوھ.

ئەبولەھەبىش لەو كاتەدا ئامادەبوو ووتى: «تَبَّالِكَ أَلْهَذَا جَمَعْتَنَا؟!» (لەناوبچىت، ئا لەبەر ئەمە كۆتكردىنەوھ؟) ^(۱)، خواى گەورەش بەرگرى لە پەيامبەر كرد وئەم ئايەتانهى ناردە خوارەوھ: ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۝۱ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ ۖ وَمَا كَسَبَ ۖ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۖ وَأُمْرَأَتُهُ ۖ حَمَّالَةَ الْخَطْبِ ۖ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۖ﴾ [السد]. (لە ناو بچىت ھەر دوو دەستى ئەبو لەھەبى كورپى عەبدولموتەللىب ولە ناويش چوو، ئەمەش بە دۆراني كار وكردەوھكاني، چونكە دژايەتى پەيامبەرى

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (٤٨٠١)، ومسلم في «صحيحه» (٢٠٨).

خوای **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ده کرد وئازاری ده‌دا ① چ سودیکی پیگه‌یاند
 مال و سامانه‌که‌ی؟! نه سزایه‌کیان لیّ دوور خسته‌وه ونه ره‌همه‌تیکیان
 به‌سه‌ریدا هیئا ② بیگومان له رۆژی دواییدا ده‌خریته نیو ئاگری
 بلیسه‌داره‌وه وله توندی له سزاکه‌ی ده‌چه‌ژیت ③ ئوم جه‌میلی ژنیشی
 که ئازاری په‌یامبه‌ری خوای ده‌دا، دار ودرکی ده‌خسته‌سه‌ر ریگای
 ④ گوریسیکی موحکم (بادراو وچنراو له په‌لی خورما) وا له
 که‌ردنیدا پیی به‌لکیش ده‌کریت به‌ره‌و ئاگرا).

ئابلۆقه‌دان بو ماوه‌ی سیّ سال

زیانه‌کانی بیّ باوه‌ران گه‌یشته راده‌یه‌ک، به تاییه‌ت دوای ئه‌وه‌ی
 بینیان بانگه‌واز زیاتر ته‌شه‌نه ده‌کات و خه‌لکی زیاتر شوینی
 ده‌که‌ویت، له شیوی ئه‌بو تالّدا ئابلۆقه‌یان خسته‌سه‌ر خو‌ی
 و خانه‌واده‌که‌ی (خانه‌واده‌ی موته‌لیب و خانه‌واده‌ی عه‌بد مه‌ناف
 و خانه‌واده‌ی هاشم) به پروادار و کافریانه‌وه، که نه ژنیان لیّ به‌یین
 ونه قسه‌یان له‌گه‌لدا بکه‌ن ونه له‌گه‌لیاندا دابنیشن، ونه کپین
 و فروشتنیان له‌گه‌لدا بکه‌ن، ئه‌مه‌ش سیّ سالی خایاند، که له
 ئابلۆقه‌دانه‌که‌هاته ده‌ره‌وه ته‌مه‌نی چل ونۆ سال بوو.

سالی دلتهنگی

له مانگی ره جه بی سالی دهی په یامبه رایه تی، واته چهند مانگیك دواى ئابلوقه دانه كه، ئه بوتالب وه فاتى كرد، ئه و ئه بوتالبه ی كه قه لایه كى سهخت بوو بۆ بانگه وازى ئیسلامى، قه لغانیكى پته و بوو له دژى كافرانى قوره ش. ته نانهت ده گپرنه وه په یامبه رى خوا صه لات وسه لامى خواى له سه ر بیّت فه رموبیّتی: «ئه ی مامه هه ر زوو هه ستم به نه مانت كرد!».

هه ر دوا به دواى كوچكردنى ئه و وپاش تیپه ر بوونى ماوه یه كى كه م دایكه گه و ره ی ئیمانداران خه دیجه ی كچی خوه یلده رزای خواى لیبى وه فاتى كرد، ئه و خه دیجه یه ی كه یه كىك بوو له نیعمه ته كانى خواى مه زن به سه ر په یامبه ره وه **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، نزیکه ی چاره كه سه ده یه ك ئه و ئافره ته له ساته ناسه كه كاندا پشت وپه نا بوو بۆى، له كاته ره قه كاندا نه رمونیان بوو بۆى، له وه خته ناره حه ته كاندا ئاسوده كار بوو بۆى، له حاله تی غه ربییدا بۆ گه یاندنى په یامه كه ی هاوكار بوو بۆى، به مالّ وسامانى چه تریك بوو بۆى.

ئهم دوو روداوه گه و ره یه كه له ماوه یه كى كه مدا رویاندا، ئیش وئازار وغه م دلّ وجهسته ی په یامبه ریان **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** جوشان، قه ومه كه ی ده ستیان كرد به ئازاردانى، ته نانهت واى لیّه ات رویشته

بۆ تائیف بە لکو یەکیکیان تیدا بیّت شان بداته ژیر ئەم بانگه‌وازه،
ئەوه‌بوو بە خراپترین شیوه‌وه‌لامیان دایه‌وه، تهنانه‌ت ئەلین
بەردبارانیان کردوه.

ئەم غەم و دلته‌نگیانه‌ له‌سه‌ر دلی رسول الله **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** به
نه‌فس ماڵ و منال‌ه‌وه به‌ قوربانی بم، کۆبوویه‌وه، هه‌ربۆیه‌ ناو‌نا سالی
دلته‌نگی.

ئیش و نازار زۆر ده‌بی و کۆچ به‌ره‌و حه‌به‌شه‌ ده‌کریت

به‌راستی په‌یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** له‌لایه‌ن قه‌ومه‌که‌یه‌وه
رووبه‌رووی جو‌ره‌ها نازار وئه‌شکه‌نجه‌ ونا‌ره‌حه‌تی بوویه‌وه، به‌لام هه‌ر
ئارام و خۆ‌راگر بوو، وچاوه‌روانی پادا‌شت بوو له‌لایه‌ن خواوه **حَلَالًا**.
ئەشکه‌نجه‌دان دریه‌ی کیشا و سه‌ختگیر بوو، به‌گالته‌ پیکردن و سوک
ته‌ماشا‌کردن و به‌ درۆ‌خسته‌وه‌ و پێ‌یکه‌نین، به‌شی‌وازی‌ک که‌ ژیان‌یان
لی‌ تال‌کرد و بی‌ زاریان کرد.

تا کار گه‌یشه‌ته‌ ئەوه‌ی په‌یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
فه‌رمانیدا به‌ هاوه‌لانی کۆچ بکه‌ن بۆ حه‌به‌شه‌ و له‌ده‌سته‌ ئەم زولم
و زۆره‌ رزگاریان بی‌، چونکه‌ له‌وی پادشایه‌کی دادگه‌ری لییه‌،
ئەوه‌بوو زۆربه‌ی ئەوانه‌ی که‌ موسلمان بوو بوون به‌ره‌و حه‌به‌شه‌
که‌وتنه‌ ری.

ههروه‌ها له هه‌ر دوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوو: «رۆژیك په‌یامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» نوێژی ده‌کرد وهه‌ندیك ناوسکه ووشر له‌و ده‌وره فری درابوو که عوقبه‌ی کورپی ئه‌بی موعیت بینی په‌یامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نوێژ ته‌کات، ئه‌و پیسیه‌ی هه‌لگرت خسته‌یه سه‌ر پشتی موباره‌کی په‌یامبه‌ر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ئه‌ویش له‌ سوژده‌دا هه‌ر سه‌ری به‌رز نه‌کرده‌وه، تا فاتیمه‌ی کچی هات وله‌سه‌ر پشتی لایدا، ئه‌وه‌بوو په‌یامبه‌ر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له‌وکاته‌دا فه‌رمووی: «ئه‌ی په‌روه‌ردگارا ئه‌م کۆمه‌له‌ی نیو قوره‌یش له‌ناو بده‌ی (سی‌ جار)»^(۱).

هه‌ر له‌ سه‌حیحه‌ی بوخاریدا هاتوو: «رۆژیك عوقبه‌ی کورپی ئه‌بی موعیت شانی په‌یامبه‌ری صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زۆر به‌ توندی گرت وکراسه‌که‌ی له‌ ملیدا جه‌راند، وه‌ختبوو بیخنکیی، ئه‌وه‌بوو ئه‌بویه‌که‌ر هات وپێگه‌یشت وپالیککی نا به‌ عوقبه‌وه‌ ووتی: ﴿أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ...﴾ [غافر]. (پیاویك ده‌کوژن ته‌نها له‌به‌رئه‌وه‌ی ئه‌لی: په‌روه‌ردگارم اللّٰهُ یه‌».

به‌زه‌یی وپه‌حمه‌تی په‌یامبه‌ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بۆ ئومه‌ته‌که‌ی

دوای ئه‌وه‌ی ئه‌بوتالبی مامی و خه‌دیجه‌ی خیزانی وه‌فاتیان کرد -وه‌ك باسکرا-، قوره‌یش ده‌ستیان کرد به‌ ئازاردانی و ته‌واو

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۴۰، ۵۲۰، ۲۹۳۴)، ومسلم في «صحيحه» (۱۷۹۴).

ناره‌ه‌تیا‌ن کرد، ئە‌وه‌بوو رۆ‌یشت بۆ تائیف به مه‌به‌ستی بانگ‌کردنی خێله‌کانی ئە‌و ناوچه‌یه بۆ ئیسلام، به‌ئ‌کو رینگه‌ی بکه‌نه‌وه و له‌وه‌یوه بانگه‌وازه‌که‌ی په‌ره پێ‌ بدات، به‌لام وه‌لامیا‌ن نه‌دایه‌وه، ته‌نانه‌ت ده‌ستیانه‌کرد به گالته‌پێ‌کردن و رابواردن و ئازاردانی، ته‌نانه‌ت به‌ردیشیا‌ن تێ‌گرت، هه‌تا ئە‌وه‌بوو خوێن له پشته‌ی موباره‌کی هاته‌ خواره‌وه.

ئا به‌و شی‌وه‌یه و دوای ئە‌و هه‌موو ئە‌شکه‌نجه‌یه، به‌ دلی شکاوه‌وه، به‌ کۆلی خه‌م و خه‌فه‌ته‌وه، به‌و په‌ری دلسوتایه‌وه، به‌ره‌و مه‌که‌که گه‌رایه‌وه.

په‌یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** خۆی چیرۆکی تائیفمان بۆ ده‌گێرپێته‌وه، ئە‌و چیرۆکه چهند خۆش بی‌ت که خۆی بۆمانی بگێرپێته‌وه ئە‌فه‌رموی: له تائیف ده‌رچوم، به‌لام زۆر غه‌مبار و بی‌ تاقه‌ت بووم، هۆشم لای خۆم نه‌مابوو، هه‌ر که به ئاگا هاتم، بینیم وام له ناوچه‌ی قه‌رنی سه‌عالیب «قَرْنُ الثَّعَالِبِ» که سه‌رم به‌رز کرده‌وه بینیم وا په‌له هه‌ورێک خۆی کردۆته سیبه‌ر بۆم، ته‌ماشامکرد بینیم جوهره‌ئیلی تێ‌دایه، بانگی لێ‌کردم و فه‌رمووی: به‌راستی خوای په‌روه‌ردگار بیستی قه‌ومه‌که‌ت چیا‌ن وت و چیا‌ن کرد، چیا‌ن پێ‌ وتی و چیا‌ن پێ‌ کردی، وا مه‌لائیکه‌تی شاخه‌کانی بۆ ره‌وانه‌ کردوی، جا

چیت پیّ خوْشه فهرمانی پیّ بکه، فریشتهی شاخه کان بانگی لیّکردم
وفه رمووی: خوای گه وره منی بۆلای توّ رپه وانه کردوه جا چیت پیّ
خوْشه فهرمانم پیّ بکه، ئەگەر ئەته ویت ئەم دوو کیّو هت له بۆ دده دم
له یهك -تائیف له نیوان دوو کیّودایه - ته نه ا ئەمر بفرمه!

به لام ئەو خوْشه وسته، ئەو به ره حمه، ئەو دل سوّز و به سوّزه، -
سه لات و سه لامی خوای له سه ر بیّ- فه رمووی: **«بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ
اللَّهُ مِنْ أَصْلَابِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَحْدَهُ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا»** (نا، به لکو
ئومید هوارم له وه چه ی ئەمانه دا خوای گه وره خه لکانیک ده ربه یینی به
ته نه ا بیه رستن و هاوبه شی بۆ قه رار نه دهن»^(۱).

نومونه ی تری به زه یی هاتنه وه ی به ئومه ته که ی گه لیّک زۆره .

ئیسرا و میعراج

پیش کۆچکردن بۆ مه دینه رویدا و نوێژی تیدا فه رز کرا.
ئهمه ش بریتی بو له شه وره وی پیّکردنی په یامبه ر
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به ره و قودس، ئەمه ش پیّی ده وتریت ئیسرا،
له ویشه وه به رز کرایه وه به ره و ئاسمانه کان، ئەمه ش پیّی ده وتریت
میعراج.

چه ندین ئایه ت و نیشانه ی گه وره ی تیدا پیشاندره .

---

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۷۳۸۹، ۳۲۳۱)، ومسلم في «صحيحه» (۱۷۹۵).

ههردوو عهقه به که

په یامبهری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** له هه موو مه وسمیکدا که هۆز و تیره کان ئه هاتن بۆ مه ککه، ده رۆشت بۆ لایان و ئیسلامی عهرز ده کردن، له مه وسمی حه جدا بوو له سالی یانزه دا چاوی که وت به شهش کهس له خه لکی مه دینه، و بانگی کردن بۆ ئیسلام، ئه وانیش بانگه وازه که یان و هرگرت و پرازی بوون، و بوون به موسلمان، پاشان گه رانه وه شاره که ی خویان و بانگه وازه که یان گه یاند به هه موو خه لکی ناوچه که.

پاشان له عهقه به دا له مینا، له مه وسمی حه جدا، و له سالی دوانزه ی په یامبه رایه تی، په یامبهری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** په یمانی یه که می عهقه به ی له گه ل دوانزه پیاوی خه لکی مه دینه به ست، پاشان یه که م سه فیری ئیسلام موصعه بی کورپی عومهیری ره وانه کرد بۆ لایان تا فیژی دینیان بکات.

پاشان هه ر له عهقه به دا په یمانی دووه می عهقه به ی له گه ل حه فتا و قسور موسلمان ی خه لکی مه دینه به ست، ئه م دوو په یمانهش به نه ینی روویاندا. یه که میان سالی دوازه و ئه وه که شیان سالی سیازده.

کوچکردن به رهو مه دینه

دوای ئەمانه په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** فرمانیدا به کوچکردن بۆ مه دینه، ئیتر هاوه‌لان به‌ره به‌ره ده‌ستیان کرد به کوچکردن.

دوای هاوه‌لان، له بیست وحه‌وتی مانگی سه‌فه‌ری سالی سیازده‌ی په یامبه‌رایه‌تی **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، و تراویشه: چوارده، خویی وئه‌بویه‌کر به‌رهو مه دینه که‌وتنه‌ری، سه‌ره‌تا له ئەشکه‌وتی «سه‌ور» دا سی‌رۆژ مانه‌وه پاشان به‌رهو مه دینه که‌وتنه‌ری، ئەوه‌بوو خه‌لکه‌که‌زۆر به‌خۆش‌حالی‌ه‌وه هاتنه‌پیش‌سوازیانه‌وه و به‌گه‌رمی خیره‌اتن کران.

دروستکردنی مزگه‌وت

یه‌که‌م کاری په یامبه‌ر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** دوا به‌دوای گه‌یشتنی به مه دینه بریتی بوو له دروستکردنی مزگه‌وت، ئەمه‌ش نیشانه‌ی گه‌وره‌یی و مه‌زنی و بایه‌خداری مزگه‌وته.

خۆیشی یارمه‌تی هاوه‌له‌کانی ده‌دا له کاتی دروستکردنه‌که‌یدا.

برایه‌تی خستنه‌نیوان کوچبه‌ران و سه‌رخه‌ران

هه‌روه‌ها هه‌ستا به‌برایه‌تی خستنه‌نیوان موهاجیرین وئه‌نصاره‌وه، ئەو کاره‌ی که‌میژوو به‌فه‌خره‌وه باسی لیوه‌ده‌کات.

برایه تیه که ش بریتی بوو له وهی: په یامبهری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، به شیکی کۆچبه ران کی ژماره یان چل وپینج کۆچبه ر بوو کرد به برای چل وپینج له پشتیوانان. ته نانهت میراتیشیان له یه کتر ده برد. تا دوایی ته مه نه سخه وه بوو.

دهستووری مه دینه

دوای ته م کارانه و دوای ته وهی په یوه ندی پړۆله کانی موسلمانان پیکه وه توند وتۆلکرد، ههستا به توند وتۆلکردنی په یوه ندی له گه ل غهیره موسلمانان کاند، نزیکترین غهیره موسلمانانیش له و سه رده مه دا له روی شوینه وه جوله که کان بوون، ههستا په یان نامه یه کی له گه ل مؤرکردن وبه دهستووری مه دینه به ناوبانگه. له به نده کانی ته وه بوو جوله که پشتگیری موسلمانان بکه ن له کاتی شه پ ورووبه پرووبونه وه دا.

پینگه به جهاد کردن ده دریت

دوای ته وهی په یامبهری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** به ره به ره ده وله تی ئیسلامی بونیادنا، قوره ش ههستیان به مه ترسی کرد، هه ربویه هه وله کانیان به رده وام بوو بو وروخاندنی ته وهی په یامبهری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بونیادی نابو وبه دهستی هینا بو، وازیان له زولم وزوری خو یان نه هینا، بویه وه کو ریگریه که له دهستدریژی قوره ش،

ئىزنيان پيڊرا به جيهاد كردن له دژى ئەو كافرانهى كه سته مكار بوون، وموسلمانانيان له مال و زىدى خويان شاربه ده ر كرد، يه كه م ئايه تيكيش له و باره وه كه وه كو ده ستيكى ئايه ته كاني جيهاد هاته خواره وه: ﴿أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾ [الحج] بوو، «ريگه درا به و موسلمانانهى كه سته مليكراون وشه ريان له گه ل ده كرئت، به وهى جيهاد بكن و بجه نكن، بيگومان خوا له بو سه رختنيان زور به توانايه».

ئه مهش يه كه مين ئايه تيكه له بارهى جيهاد وبه گز اچونه وهى بيباوه ران داده به زيت، پيش دابه زيني ئەم ئايه ته، جيهاد كردن ريگه پيڊرا و نه بوو.

جهنگه كان

په يامبه رى خوا **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** له «بيست و حهوت» غه زادا به شدارى كردووه، له «نو» دانه ياندا به شدارى كردووه و جهنگاوه، كه بريتين له:

به در، ئو خود، خندهق، قوره يزه، موره يسيح، خه بيه ر، فه تحى

مه ككه، حونه ين، تائييف، هه روه ها په نجا وشه ش سپريه شى نار دووه.

حه ج وعومره گانی

له پاش ئه وهی کۆچی کرد بۆ مه دینه، ته نها یه کجار هه جی کرد، ئه ویش به هه جی مائئاوایی ناسراوه.

به لّام چوار عومره ی کردووه:

یه که میان: عومره ی حوده یبیه یه، ئه و عومره یه ی که موشریکه کان ریگریان لی کرد و نه یان هیشت بروتته ناو مه ککه وه، ئه مه ش له سالی شه شه می کۆچیدا بوو.

دووه میان: عومره ی «قه زا»، دوا ی ئه وه ی ریگری لی کرا، له سالی دا هاتوو وله هه مان مانگی زیلقه عده دا هاته وه وعه مره ی خۆی کرد.

سێ یه میان: عومره ی جیعرانه، دوا ی جهنگی تائیف، هه ر لی ره شدا ده سته که وتی حونه یی به خشیه وه.

چواره میان: ئه و عومره یه ی که له گه لّ هه جه که دا به جیی هی نا. هه مو عومره کانیشی چواره میان نه بی ت هه موی له مانگی زیلقه عده دا بوه.

روخسار و شیوازی په یامبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ^(۱)

په یامبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بالای مام ناوهند بوو، نه کورته بالا ونه دريژ بوو. دهم وچاو ورووی گه شاهه بوو وه کو مانگی شهوی چوارده، هاوه لان ته لین: له ته وهش جوانتر بووه، رهنگی سپی بوو، سپیه کی دهمه (مه یلهو) سوور، رهشی چاوه کانی توخ بوو، قزی تا لای گویکانی دريژبوو، ته له مووه سپیه کانی ریشی بیست ته لیک بوو، سنگ و سکی مووی ته وهنده زور نه بوو که دایپوشیت، به لام هندیگ مووی هه بوو له ناوه پراستی سنگه وه بو سهر سکی.

ته ویل وناوچه وانی گه وره بوو، برۆکانی باریک بوو بی ته وهی به یه که وه نووسابن، لووتی شهریفی باریک بوو له گه ل دريژیه کدا، وله ناوه پراسته وه بهرز بوو، و دیوی خواره وهی (نهرماییه که ی باریک بوو)، ته گهر که سیک لی ورد نه بوايه ته وه وای ده زانی لووتی باریکه بی هیچ بهرزیه که له سهر تا خوار. واته: بهرزیه کی زور جوان له لووتی شهریفیدا هه بوو صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. گوناشی لووس بوو، دهمی فراوان بوو، ددانه کانی شاش بوو، له نیو شانه کانیدا موری په یامبهرایه تی هه بوو.

---

(۱) ته مهش پیی ده وتریت: شه مائیل، بو زیاتریش له سهر شه مائل وسیفات و شیوازی وروخساری خو شه ویست، بروانه: شهرحی بهنده بو کتیبی: «الشماثل النبویه» للترمذی، که له سایتی: www.ali-xan.com وکه نالی یوتیوبه که دا دست ده که ویت.

رہوشتی په پیامبری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

په پیامبری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جوانترین خوو رپهوشتی هه بوو، وهك عايشه ئه لیت: «كَانَ خُلُقُهُ الْقُرْآنَ» (رپهوشتی په پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قورئان بوو)^(۱). له بهر قورئان توورپه ده بوو له بهر ئه ویش رازی ده بوو، هه رگیز له بهر خاتر نه فسی خوی توورپه نه ده بوو، وله پینا ویشیدا توولئی نه ده کرده وه، مه گهر سنوور خوا بشکیئرایه، که توورپه ش بپوایه کهس بهر گهی توورپه یی وی نه ده گرت.

که بیدهنگ بپوایه هه بیه تی پپوه بوو، که قسه ی بگردایه یهک پارچه سه نگینی بوو. جوانترین وقه شه ننگترین کهس بوو، قسه ی شیرین و خوش بوو، که گویت لی ده گرت هزت ده کرد به رده وام بیئت، وشه کانیت وهك خوی له بهر ده کرد ئه مه نده به سه نگینیه وه ده دوا.

راستگوترین و ئازا وزیره کترین و جوامیرترین و مه ردتترین و دلیرترین و نه به ردتترین و نه به زترین و کولنه دهرترین، و به ریزترین و خاکیتترین و سه خیتترین کهس بوو. هه رگیز نه دیده وت: نه.

زور نه رم و نیان بوو.

---

(۱) بروانه کتیبیکی به نده له ئه و باره وه، به ناویشانی: «وهفا وئمه کداری

په پیامبری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ».

به ریزه وه تیگه لی خه لکی ده کرد وه لسوکه وتی له گه لدا ده کردن، له گه ل وه فا وئه مه کیکی بی وینه دا^(۱)، وچاکه ی چاکه کاری له بیر نه ده کرد، به شهرم وحه یاترین کهس بوو به شهرمتر له کچی عازهب له شوینی مانه وه یدا. چاوی به رله لا نه ده کرد به ئه مدیو وئه و دیودا.

دیاری وهرده گرت وپادا شتیشی له سهر ده دایه وه، نه سه ده قه ی وهرده گرت ونه ده یخوارد.

دیناریکی له ماله وه هه ل نه ده گرت، ئه گه ریش شتیک بمایه ته وه وشه وی به سه ردا به اتبایه نه ده گه رایه وه تا ده بیه خشی.

له ئه وه ی خوا پیی ده به خشی هیچی هه ل نه ده گرت مه گه ر بو خیزانه کانی، به شی یه ک سالی بویان جیا ده کرده وه له جو وخورما.

خواردن وخورده وه ی وه ک هی کو یله کانی بوو. هه ر چ خواردنیک

ئاماده بوایه ده یخوارد و فیزی نه ده کرد، چونکه نیعمه تی خوی لا

گه وره بوو با بچوکیش بوایه، وعه یبدری نه ده کرد. ئه گه ریش هه زی

لی نه کردایه وه لای دهنه و هیچی نه ده فه رمو، وعه یبدری نه ده کرد،

هه رچیش ئاماده بوایه وه یانبوایه هه لی نه ده گرت، که هیچیشیان

---

(۱) پروانه کتیبیکی به نده له ئه و باره وه، به ناونیشانی: «وه فا وئه مه کداری

په یامبه ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ».

نه بوايه بۆ خواردن نه ده گهرا وسه بى ده گرت، نه بهراکشانه وه، ونه
له سهر ميژى ناخواردن نانى ده خوارد، جارى واهه بووه مانگيک
ودووان وسيان تيده پهرى ئاگرىک له ماله کيدا نه ده کرايه وه.
خواردنيشيان ته نها ئاو وخورما بوو، جار وباريش شيرى کاسه هاوسى
ئه نصاربه کان بوو. بۆيه دونيا نه ويستترين و خاكيترين وبى فيزترين
کهس بوو.

ههر له و رهوشتانه بهرزانه ي دانيشتنى بوو له گهلا هه ژار ونه دار
وليقه و ماو و داماو اندا.

سهردانى نه خوڤى ده کرد وشوينا جه نازهش ده كهوت. وه لامى
داوه تى گه و ره و گچكه وهه ژار و ده له مهندي ده دايه وه. قاپى بۆ پشيله
داده نواند بهرزي نه ده کرده وه تا تيرى لى ده خوارد. وه كو ره حمه تيک
به ئه و ئاژه له.

له رهوشته هه ره بهرزه كانى ترى - وهه موو رهوشته كانيشى هه
بهرزن-، خاوهن گفتم و به ليني خوڤى بوو، له ئه مه شدا كافر
وموسلمانى نه ده کرد، په يمانى به ستايه پياوى خوڤى بوو.

بهريزترين كهس بوو، به پيش چاوى يارانیه وه پيى دهريژ
نه ده کرد، هه كهس يه كه مجار بيبينيايه سامى ليده کرد، كيش
تيكه لاوى بكردايه خوڤى ده ويست.

هه‌والی یارانێ خۆی ده‌پرسی، کامیان نه‌خۆش بوایه سه‌ری
لێده‌دا، کامیان دیار نه‌بوایه دو‌عای بۆ ده‌کرد، ئه‌وه‌یان بمردایه نوێژی
له‌سه‌ر ده‌کرد وشوینی جه‌نازه‌که‌ی ده‌که‌وت و دو‌عای بۆ ده‌کرد و داوای
دو‌عا‌کردنی بۆ ده‌کرد.

هه‌روه‌ها هه‌زی له‌ هه‌ژاران بوو، له‌گه‌ڵیاندا داده‌نیشت،
وبه‌شداری مه‌راسیمی ناشتانی ده‌کرد، و ئه‌گه‌ریش ئاگاداریان
نه‌کرد بایه‌ته‌وه، خۆی ده‌چوو هه‌ر گۆره‌که‌ی نوێژی له‌سه‌ر ده‌کرد
و دو‌عای بۆ ده‌کرد، به‌ چاوی که‌م سووک ته‌ماشای نه‌ده‌کرد.
به‌ هه‌ر که‌س بگه‌شتایه‌ پێشتر سه‌لامی لێده‌کرد.

پێزی له‌ هاوسێکانی ده‌گرت، و به‌ ده‌م میوانه‌وه ده‌رۆیشت.
ده‌م به‌ بزگه‌ بوو، له‌ هه‌موو که‌س زیاتر تێکه‌لاوی کردنی
خۆشتر بوو. هه‌ر هاوه‌لێک وای ده‌زانی په‌یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
ئه‌وی له‌ هه‌موو که‌س زیاتر خۆشده‌ویت، هه‌ر کام له‌ یارانێ بێنیایه
هه‌میشه به‌ ده‌میوه‌ پێده‌که‌نی.

هه‌رگیز له‌ نیوان دوو کاردا سه‌رپشک بکرایه مه‌گه‌ر ئاسانه‌که‌ی
هه‌لده‌بژارد، مه‌گه‌ر تاوان بوایه.

پێلاوی خۆی چاک ده‌کرده‌وه و که‌ل و په‌لی خۆی پینه‌ ده‌کرد.

سواری ئه سڤ وهیستر وگویدریژ ده بوو، خه لکیشی له دوای
خۆیه وه سه ر ده خست^(۱).

حه زی له گه شبینی بوو، قاری له ره شبینی وغه پری وشوومی
کردنه وه ده هات.

بیانووی خاوه ن بیانووی قه بولّ ده کرد وداوای لیّ بووردنی ره د
نه ده کرده وه. وه لّامی خراپه شی به خراپه نه ده دایه وه، به لّکو
چاوپۆشی ده کرد ولیبوورده بوو.

له هه قدا به هیژ وبیّ هیژ له لای یه کسان بوون.

کلیلی خه زینه کانی سه ر زهوی پیّدرا، به لّام وه ری نه گرت
ودوارۆژی هه لّبژارد.

حه زی له بوّنی خوّش ده کرد ورپی له بوّنی ناخوّش بوو.

روّنی ده دا له قژی، وخۆی پیّ ده رازانده وه، وقژی شانه ده کرد،
وته ماشای ئاوینه ی ده کرد.

هه روه ها حه زی له پاکی ددانه کانی بوو، بوّیه یه که م کاری له
کاتی چوونه ماله وه دا بریتی بوو له پاککردنه وه ی ددانه کانی به
سیواک، له شه ویّکدا سیّ جار سیواکی به کار ده هیّنا.

---

(۱) ته نانه ت هه ندیک له زانایان کتیپکیان له ئه و باره وه نووسیوه.

ههروهها ئاوری به هه موو لاشه ی ده دایه وه وته نها پرووی
وه رنده گپرایه وه.

گالته ویاریشی ده کرد، به لام له راست زیاتری نه ده وت،
پیشده کهنی به لام قاقای نه ده کرد.

له خزمه تی مال و منال و خیزانه که ی خویدا بوو، ههروهک خو ی
ئه فه رموی: «خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي»
«باشترینتان باشترینتانه له گه ل خیزان و مال و مندالی خویدا، منیش
باشترینتانه له گه ل خیزانی خویدا»^(۱).

خوش ته بیعه ت بوو، زور ره خنه ی نه ده گرت، ئه نه س رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
ئه لی: «خَدَمْتُ رَسُولَ اللَّهِ عَشْرَ سِنِينَ، وَاللَّهِ مَا قَالَ لِي أَفَّا قَطُّ، وَلَا قَالَ
لِي لِشَيْءٍ لِمَ فَعَلْتَ كَذَا؟! وَهَلَّا فَعَلْتَ كَذَا؟! وَلَا عَبَّ عَلَيَّ شَيْئًا
قَطُّ»^(۲)، «سویند به خوا ده سال خزمه تی په یامبه ری خوام کرد
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، هه رگیز رۆژیک له رۆژان نه یووت: ئاخ له ده ستت!
قه ت پپی نه وتم: بو واتکرد؟! بو وات نه کرد...؟! قه ت ره خنه ی
لینه گرتم».

---

(۱) أخرجه أبو داود في «سننه» (٤٨٩٩)، والترمذي في «جامعه» (٣٨٩٥)، والدارمي في «مسنده» (٢٣٠٦). و صححه الألباني: «الصحيحه» (٢٨٥).

(٢) أخرجه البخاري في «صحيحه» (٢٧٦٨)، ومسلم في «صحيحه» (٢٣٠٩).

خوای په ورو د گار له باره ی سهرجه م په وشته کانیه وه نه فه رموی:
﴿وَإِنَّكَ لَعَلَّ خُلِقْتَ عَظِيمًا﴾، (به پراستی تو له سهر په وشته و تا کار یکی
 ئیجگار بهرز وگوره دیت نه ی په یامبه ر **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**)).

موعجیزه کانی په یامبه ری خوا **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**

گه ورتترین موعجیزه ی په یامبه ری خوا **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** قورئان بوو.
 له وانسه ی دی: که رتکردنی سنگی، وهه والدانى له باره ی
 قودسه وه^(۱)، د دوو که رتکردنی مانگ^(۲)، وشه که که ی دایک
 مه عبده^(۳)، د دوو عاکردنی بو عومه ر **رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ** که خوا ئیسلامی پی
 سهر بخات، و به دی هاتنی^(۴)، د دوو عاکردنی بو عله ی که چاوه کانی
 چاک بیته وه، و به دی هاتنی^(۵)، وهه لقولانی ئاو له نیوان
 په نجه کانیه وه و نزیك هه زار و چوار سه د که س لی پاراو بوون^(۶)، و له
 روژی حونه یندا مشتیک خوئی کرد به چاوی نه یاره کاندا خوای

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۳۸۸۶)، مسلم في «صحيحه» (۱۷۰).

(۲) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۳۶۳۶)، مسلم في «صحيحه» (۲۸۰).

(۳) أخرجه الحاكم في «مستدرکه» (۳ / ۹ و ۱۱)، والطبراني في «الكبير» (۳۰، ۳۶۰۵).

(۴) أخرجه ابن ماجه في «سننه» (۱۰۵)، وابن حبان في «صحيحه» (۶۸۸۲).

(۵) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۲۴۷۷)، ومسلم في «صحيحه» (۱۸۰۲).

(۶) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۴۱۵۲)، ومسلم في «صحيحه».

په روهردگار به زاندى (۱)، وئو هه والهى له گه ل سورپاقه ي كورې
 ماليكدا پرويدا (۲)، وچاوه كه ي قه تاده ي كورې نوعمانى گه پانده وه
 شوينى خۆى له كاتدا كه وتبووه سهر گوناي، جائه و چاوه ي له
 ساغه كه ي چاكتز بوو (۳)، ودوعاى كرد بو عه بدولاي كورې عه بباس
 بو تيگه يشتن له دين وله ته فسير، به ديشهات (۴)، ودوعاى كرد بو
 وشتره كه ي جابر، ئه وه بوو كه وته پيش هه موويانه وه له كاتيكداه
 دواى هه موويانه وه بوو (۵)، ودوعاى به ره كه تي كرد بو خورماكه ي
 ئه وه بوو هه موو قه رزه كانى پيدا يه وه وسيا نزه ويسقيشى ما يه وه (۶)،
 ودوعاى كرد بو ئه نه س به زور بوونى مال و منداللى وته مه نى وه هر
 واش بوو (۷).

هه روه ها دوعاى بارانى كرد بو ماوه ي يه كه هه فته به رده وام بوو
 به راده يه كه خه لك هاتن داواى وه ستانه وه يان كرد، ئه ويش داواى كرد

-
- (۱) أخرجه مسلم في «صحيحه» (۱۷۷۷).
- (۲) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۳۹۰۸)، مسلم في «صحيحه» (۲۰۰۹).
- (۳) أخرجه أبو يعلى في «مسنده» (۱۵۴۹)، والطبراني في «الكبير» (۱۳، ۱۲).
- (۴) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۱۴۳)، ومسلم في «صحيحه» (۲۴۷۷). وبعضه الآخر
 أخرجه: الحاكم في «مستدرکه» (۵۳۴/۳).
- (۵) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۲۷۱۸)، ومسلم في «صحيحه» (۷۱۵).
- (۶) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۲۷۰۹).
- (۷) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۶۴۳۳).

ووه ستايه وه^(۱)، وله ناو ده ستيدا خواردن ته سبيحاتي كړدوه^(۲)،
 ووشر سكالامی كه م نائفی وزوری كاریځكردنی له لادا كړدوه^(۳)، وله
 جهنگی خه نده قدا به خواردنیځی چهند كه سی نانی هه زار كه سیدا^(۴).
 هه روه ها باسی هه ر شتیځی نادیاړی بكردایه، به و شیوه یه ی ټه و
 باسی ده كړد پیښده هات^(۵)، وباسی شوینی مردنی سه رانی كوفری
 كړد له جهنگی به دردا، ریځ به ټه و شیوازه ده رچوو^(۶)، وباسی ټه وه ی
 كړد كه كو مه لئ له ټوممه ته كه ی له ریځه ی ده ریاوه غه زا ده كهن،
 وټوم هه رامی كچی میلحانیش له وانه یه، هه ر واش ده رچوو^(۷)،
 ومژده ی به هه شتی دا به عوسمان له گه ل به لایه كدا كه تووشی دیت^(۸)،
 وبه ټه نصاری فه رموو دوا ی خو ی چیان به سه ردا دیت، هه ر واش

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۱۰۱۳)، ومسلم في «صحيحه» (۸۹۷).

(۲) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۳۵۷۹).

(۳) أخرجه أحمد في «مسنده» (۱۲۸۰۹)، والبزار في «مسنده» (۶۴۵۲)، والنسائي في

«الكبرى» (۹۱۰۲).

(۴) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۴۱۰۲)، ومسلم في «صحيحه» (۲۰۳۹).

(۵) ټه و شتانه ش زور زورن.

(۶) أخرجه مسلم «صحيحه» (۲۸۷۳).

(۷) أخرجه البخاري «صحيحه» (۲۷۸۹)، ومسلم في «صحيحه» (۱۹۱۲).

(۸) أخرجه البخاري «صحيحه» (۳۶۷۴)، ومسلم في «صحيحه» (۴۴۰۳).

بوو^(۱)، وباسی حهسه نی کچهزای کرد که خوا به هۆیهوه صولح دهخاته نیو دوو کۆمه لئی گه وره ی موسلمانانه وه^(۲). وپیاویک به دهسته چه پی خواردنی ده خوارد، پئی فهرموو: به دهسته راست بخۆ، له لووتبه رزی وفیزدا وتی: ناتوانم! فهرمووی: دهک هه ر نه توانی، ئه وه بوو دهستی کابرا گۆج بوو^(۳).

ههروه ها که دهشتیه کیهک داوای به لگه ی له په یامبه ر کرد، ئه ویش فهرمووی: ئه و داره شاهیده، بانگی داره که ی کرد، داره که ش هات وشایه تیدا، سی جار شایه تیدا، پاشان گه راپیه وه جیگا که ی خۆی^(۴)، وبانگی دوو داری کرد کۆبوونه وه وپاشان جیا بوونه وه^(۵). وئه یه فهرموو: «داریک له مه که که دا ده ناسم پئیش په یامبه راپیه تی سه لامی لیده کردم»^(۶)، ودار خورمایه که له بو شه وقی ئه و نازداره دهستی کرد به نوزه نوز وه کو له بوخاریدا هاتووه^(۷).

(۱) أخرجه البخاري «صحيحه» (۲۳۷۷)، ومسلم في «صحيحه» (۱۰۶۱).

(۲) أخرجه البخاري «صحيحه» (۲۷۰۴).

(۳) أخرجه مسلم «صحيحه» (۲۰۲۱).

(۴) أخرجه ابن حبان في «صحيحه» (۶۵۰۵)، والدارمي في «مسنده» (۱۶)، وأبو يعلى في

«مسنده» (۵۶۶۲)، والطبراني في «الكبير» (۱۳۵۸۲).

(۵) أخرجه مسلم في «صحيحه» (۳۰۱۴).

(۶) أخرجه مسلم في «صحيحه» (۲۲۷۷).

(۷) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۹۱۸).

توخخوا دار خورمايهك ده گری، كه ده بینه خۆشه ییست لیی
دوور ده كه ویته وه. ئەى ئیمه بو نه گرین وموشتاقی بینینی ئەو
په یامبهره خۆشه ویسته نه بین **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** به رۆح مالّ و منالمه وه به
فیدای بم.

پرووه كه كانیش موشتاقی ئەون. ته نانهت بهرده كانیش وهك خۆی
ده فهرموی: «بهردیك ههیه له مهككه ئیستاش دهیناسمه وه سه لامی
لیده كردم پیش رهوانه كردم»، ته نانهت شاخه كانیش، ههروهك خۆی
ئه فهرموی: «**أُحَدِّ، جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ**»^(۱)، «ئوحد شاخیكه ئەو
خۆشی دهوین و ئیمهش خۆشمان دهوی».

خوایه له بو خاتری ناوه جوانه كانت، داوات لی ده كهین به ناوه
مهزنه كهت كه ئەگه داوات لی بگری پیی وه لام ده دهیته وه و ئەگه
دهستت بۆلا بهرز بگریته وه پیی ره دی ناکهیته وه، په یامبهر
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بکه ره شه فاعه تکار بۆمان، له خواردنه وهی ئاوی
کهوسه ره سه ره حه وزه کهی بی به شمان مه که. آمین.

تا کۆتایی موعجیزه کانی که ئەمه مشتیک بوو له خهرمانیک.

---

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۱۴۸۲)، ومسلم في «صحيحه» (۱۳۹۲).

فهزل وپايه پيامبري خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

له جابري كوري عه بدوللاوه رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ته لي: پيامبري خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه رموي: «أَعْطَيْتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي، نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَظَهْرًا، فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ فَلْيُصَلِّ، وَأُحِلَّتْ لِي الْمَغَانِمُ، وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيَتْ الشَّفَاعَةُ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً» (پينج شتم پي به خشراوه به هيچ پيامبريكي پيش من نه به خشراوه: له دووري يهك مانگ ريگاوه ترسم خراوته دلي دوژمنمه وه، وه موو زهويم بو كراوه به مزگهوت وپاكه ره وه، جا ههركه سيك له ئومه ته كه م له ههه كوييهك بوو كه يشته نويزه با نويزي خو ي بكات، وغه نيمه تم بو حه لال كراوه وپيش من حه لال نه بووه، وشه فاعه تم پيدراوه، وپه پيامبران به تاييه تي بو كه له كه يان ره وانه كراون، به لام من بو گشت مه ردووم ره وانه كراوم»^(۱).

هه روه ها ته فه رموي: «أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ يَشْفَعُ فِي الْجَنَّةِ»، أَنَا أَكْثَرُ الْأَنْبِيَاءِ تَبَعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَقْرَعُ بَابَ الْجَنَّةِ»^(۲). «من يه كه م

(۱) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۳۳۵، ۴۳۸، ۳۱۲۲)، ومسلم في «صحيحه» (۵۲۱).

(۲) أخرجه البخاري في «صحيحه» (۴۴، ۴۴۷۶، ۶۵۶۵)، ومسلم في «صحيحه» (۱۹۳).

که سم شفاعت ده که م، ومن زورترین شوینکه وتوم هیه له رپوژی
دوایدا، ومن یه که م که سم که له ده رگای به هشت ده دم».

هر له صه حیجی موسلیمدا هاتوه له نه بو هورهیره وه
رَضِيَ اللهُ عَنْهُ تَهْلِي: په یامبهری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموی: «أَنَا سَيِّدٌ
وَلِدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فَخْرٌ، وَأَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ وَلَا فَخْرٌ،
وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَمُشَفِّعٍ». «من گورهی کوره کانی ئاده مم له رپوژی
قیامه تدا، ومن یه که مین که سیکم که قه بره که ی له سر شق ده بیت
ودیته دهره وه، ومن یه که مین شفاعت کار ویه که مین که سم که داوی
شفاعت کردم لی ده کریت»^(۱).

ژیان و پهرستی په یامبهری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عائشه رهای خوی لی بیت ته لی: «أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ يَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ حَتَّى تَتَفَطَّرَ قَدَمَاهُ، فَقَالَتْ عَائِشَةُ: لِمَ تَصْنَعُ هَذَا يَا
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا
تَأَخَّرَ؟! قَالَ: أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا؟» «په یامبهری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
به شهو هله دستا وشو نویژی ده کرد، هه تا پیکانی هله دئاوسا
وشه قیان دهرد، عائشه وتی: قوربان بو ئاوها ته که ی، مه گهر خوا

(۱) أخرجه الترمذي في «جامعه» (۳۱۴۸، ۳۶۱۵)، وابن ماجه في «سننه» (۴۳۰۸)، وأحمد

في «مسنده» (۱۱۱۴۳)، وأبو يعلى في «مسنده» (۱۰۴۰).

له تاوانه كانى پابردو وداهاتوت خوش نه بووه؟! ئەویش فەرمووی:
ئەى نابیٓت بەندەیه کى سوپاسگوزار بم؟»^(١).

ونویژی دريژ بوو وتارى كورت بوو. دوو شەممە وپینج شەممە
وسیانزە وچواردە وپانزەى هەموو مانگیكى هیلالی بە پۆژوو دەبوو.
جارى وا هەبوو ئەوەندە پۆژووی دەگرت دەیانوت: ئیتر نایشکیئیت،
جارى واش هەبوو پۆژووی نەدەگرت، ئەیانوت: ئیتر پۆژی ناگریٓت.

هەر وهها له عایشه وه رهزای خوای لی بیٓت ده لیٓت: «كَانَ فِرَاشُ
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَدَمٍ، وَحَشُوهُ مِنْ لَيْفٍ» (پراخه كهى
په یامبهرى خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له پیست بوو، ناوه كهى له لیف
بو)»^(٢). لیف: كرۆكى دار خورمايه كه ده كهوٓیته تەنیشتی سه عه فه وه.

له ئیبن عومەر وه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ ئە لى: «بەو دوو چاوهى خۆم
په یامبهرى خوام صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بینی له برسیتیدا سکی پل دەدا،
خورما گه نیویکیشى دەست نەدە كهوت بیخوات»^(٣).

ئاوها ژیا له م دنیایه دا وئاوهای گوزهراند، هیچ زیانیکیشى پی
نه گه یاند، له کاتی کدا گه وره وسهردارى هەموو په یامبهرانه سه لات
وسه لامى له سه ر سه رجه م په یامبهران.

(١) أخرجه البخاري في «صحيحه» (٤٨٣٧)، ومسلم في «صحيحه» (٢٨٢٠).

(٢) أخرجه البخاري في «صحيحه» (٣٠٩٧، ٦٤٥١، ٦٤٥٦)، ومسلم في «صحيحه» (٢٠٨٢).

(٣) أخرجه مسلم في «صحيحه» (٢٩٧٧).

سوپاس بۆ ئەو خوایه‌ی که له ئوممەتی ئەوی گێڕاین، داواکارین
له خوای گه‌وره له‌سه‌ر قورئان و سوننه‌ته‌که‌ی ئەو هه‌شرمان بکات
وله‌گه‌لیا کۆمان بکاته‌وه.

له‌گرنه‌نگه‌رین روداوه‌کانی ژبانی په‌یامبه‌ری خوا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سالی یه‌که‌م: کۆچکردن بۆ مه‌دینه‌ی مونه‌وه‌ره، دروستکردنی
مزه‌گوت، براهه‌تی خسته‌نه‌ نیوان موهاجیرین و نه‌نصاره‌وه، هه‌ستان
به‌ دروستکردنی ده‌وله‌ت، فه‌رزبونی زه‌کات.

سالی دووه‌م: جه‌نگی به‌دري گه‌وره، له‌م شه‌ره‌دا خوای گه‌وره
موسلمانانی سه‌ر به‌رز کرد و بی باوه‌رانی سه‌رشۆر کرد.

سالی سییه‌م: جه‌نگی ئوحود، له‌م جه‌نگه‌دا بیباوه‌ران
سه‌رکه‌وتن، ئەمه‌ش به‌هۆی به‌قسه‌نه‌کردنی په‌یامبه‌ره‌وه
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له‌ لایه‌ن هه‌ندیک له‌ تیکۆشه‌ره موسلمانه‌کانه‌وه،
ده‌رچوون له‌و ته‌علیماته‌ی که په‌یامبه‌ر صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ پێی دابوون،
وچاویان بریه‌ ده‌ستکه‌وتی جه‌نگه‌که، بۆیه‌ سه‌نگه‌ریان چۆل کرد
وئه‌وانیش ئەمه‌یان قۆسته‌وه و له‌پشته‌وه په‌لاماریاندا و سه‌رکه‌وتن.

ئه‌وه‌ش له‌ ده‌ره‌نجامه‌کانی خۆشه‌ویستی دونیا و ده‌رچوونه‌ له‌

رێنماییه‌کانی په‌یامبه‌ر صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

سالی چوارهم: غهزای بهنی نهزیری جولہ که، ئه مهش به هوئی

په یمان شکاندنیانه وه بوو - که خویان پیوه گرتووه وپه یمان شکاندن
ووه عد به سهر نه بردن بووه به پیشه وپیناسه یان-، بۆیه په یامبهری
خوا **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** فرمانی کرد خیللی نهزیر له مه دینه دهر بکریڼ.

سالی پینجهم: غهزای بهنی موسته لیق ((موره یسیع))، جهنگی

ئه حزاب، غهزای بهنی قوره یزه رویدا.

سالی شه شه م: صولحی حوده یییه، ههر له م ساله شدا به

ته واو هتی مهی حه رام کرا، ههروه ها یه که م عومره ی ئه نجامدا.

سالی حه وتهم: ئا له م ساله دا په یامبهر **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**

وهاوه لانی رویشتنه نیو مه ککه وه و عومره یان ئه نجامدا - که دوهم

عومره یه تی-، ههر له م ساله شدا بوو په یامبهری خوا **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**

غهزای خه یبهری کرد وصه فیه ی کچی حویه ی هیئا.

سالی هه شته م: جهنگی موته ی نیوان موسولمانان ورؤمه کان

رویدا، ههروه ها فتحی مه ککه، ههروه ها غهزای حونه یین له دژی

خیله کانی ههوازن وسه قیف.

سالی نۆیه م: جهنگی ته بوک، که کؤتا جهنگی ره سولی خوا بوو

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، له م ساله شدا وه فده کان پؤل پؤل دهه اتن بؤ خزمه تی

په یامبهری خوا **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** و موسلمانان بوونی خو یان

پاده گه یاند، خه لک به لیشاو ده هاتنه نیو ئیسلامه وه، هه ر بویه ئه م
سائه ناوئرا به سائی وه فده کان.

سائی ده یه م: حه جی مائئاوایی، که زیاد له سه د هه زار
موسلمان له گه ل په یامبه ری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** حه جیان کرد.

وه فاتکردنی په یامبه ری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

په یامبه ری خوا **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**، له چیشته نگای رۆژی
دووشه مهی مانگی ره بیعولته وه لدا، دواى چوارده رۆژ له نه خوشی،
له ته مه نی شه ست وسی سالیدا، په یامبه رمان، خوشه ویستان،
سه ردارمان، سه روه رمان، نوری چاومان ^(۱) **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** وه فاتیکرد،
وله شهوی چوار شه مه به خاک سپیردرا.

چل سائی پیش په یامبه رایه تی، ویست وسی سالیس دواى
په یامبه رایه تی. ئه م بیست وسی سائه ش، سیازدهی له مه که وه
سائه که ی تریشی له مه دینه بوو، سه لات وسه لامی خوا له سه ر
په یامبه ر خانه واده وهاوه له کانی وشوینکه وتوانی وخوشه ویستانی تا
رۆژی دواایی. کاتیکیش گه یشته سه ره مه رگ، قاپیک ئاوی له لادا
بوو، ئه ویش دهستی تیده کرد وده موچاوی ده سپری وده یفه رموو: خوایه

---

(۱) که ئه لیم: نوری چاومان، به راستی نوری چاومان، ئیمه کویر بووین به دینه که ی

ئه و بهر چاومان رۆشنه وه بوو.

يارمه تيم بدهيت له سهر نارپه حه تيه كاني مردن. فاتي مه ش وتي: ئاي له
بو نارپه حه تي باوكم كه به هوويه وه منيش نارپه حه تم^(۱)، ته ويش
فهرمووي: له ته مپو به دواوه ئيتر باوكت نارپه حه تي له سهر نامينييت.

وه سيه ته كاني په يامبهرى خوا صلى الله عليه وسلم له دوا ساته كاني

ته مه نيدا

- له گهل ئافره تان باش بن وئاموژگاري چاكيان بكهن.
- ئيوه هه قتان هه يه به سه ريانه وه وئوانيش هه قيان هه يه
به سه رتانه وه.

- ده ست بگرن به قورئان وسونه ته وه.
  - له گهل ئال وبه يته كه م چاك بن.
  - نويژه كانتان زايه مه كه ن.
  - گوږه كه م مه كه ن به مزگه وت.
  - خوين ومالئان له سهر يه كتر حه رامه.
  - ورياي شه يتان بن جياوازي ده خاته نيوانتانه وه...
- تا كوټايي وه سيه ته زيږينه كاني صلى الله عليه وسلم.

---

(۱) ينظر: «الإفصاح عن معاني الصحاح» (۳۰۶/۵)، و«صحيح البخاري» (۴۴۶۲).

له كۆتاييدا

هەر هەق وەهە وایبکی تیدابوو، ئەو هە لە خوی پاك و پیرۆزه وهیه،
هەر هه له و کورتیه کیشی تیدابوو که تیشیدایه، ئەو هە لە خۆم
وشهیتانه وهیه، خوا و په یامبه ره که ی **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** لیبی به ریئن.

ئىجازە پىيدان بە ئەم كىتپە (۱)

سَمَعَ عَلَيَّ: ..... (۲)، كِتَابَ: «اعْرِفْ

نَيْبِكَ» بِاللُّغَةِ الْكُرْدِيَّةِ، بقراءة: ..... (۳)، صَاحِبُنَا:

..... (۴)، فَتَمَّ لَهُ ذَلِكَ فِي:

..... (۵)، بِالْمِيعَادِ الْمُثَبَّتِ فِي مَحَلِّهِ مِنْ نُسَخَتِهِ.

وَأَجَزْتُ لَهُ رِوَايَتَهُ عَنِّي؛ إِجَازَةً خَاصَّةً مِنْ مُعَيَّنٍ لِمُعَيَّنٍ فِي

مُعَيَّنٍ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

صَحِيحٌ ذَلِكَ

وَكَتَبَهُ: أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ خَانَ

يوم / ليلة: .....، من شهر: ..... سنة: .....

في: .....، بمدينة: .....

(۱) مەرگی ئىجازەدان بە ئەم كىتپە ئەوئە، يان بىخوئىت بەسەر نووسەردا، يان

كەسىك بەسەر خانەوادەكەى خۆيدا بىخوئىتەوئە يان بە وانە پىيانى بلىتەوئە.

(۲) لىرەدا ئەندازەى بىستەنەكەت دەنووسى، بۆ نمونە: جمیع، يان نصف...

(۳) لىرەدا شىوازی وەرگرتنەكە دەنووسى، لە دەم شىخەكە بىستوتە يان كەسىك

بەسەرىدا خوئندوئەتى يان...

(۴) لىرەدا ناوى خۆت دەنووسى...

(۵) لىرەدا ژمارەى مەجلىسەكان دەنووسى، بۆ نمونە: دوو مەجلس بوو يان دە...

پیرست

پیشه کی چا پی حه وته م ۵

پیشه کی ۷

به شی به که م ۱۵

سه رکه وتن بو شوینکه وتوانی په یامبهره **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ۱۵

چهند مژده یه که له قورثانه وه که وا سه رکه وتن ههر بو ئیسلامه ... ۱۵

بو زور دژایه تی جه نابی رسول الله **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ده کری؟! ۱۸

ته گهر په یامبهر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** له ناکاو دای له ده رگای به کی کمان؟! .....

۲۰ .....

به شی دووهم ۲۹

پله وپایه ی په یامبهر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ۲۹

خوای مه زن بانگی په یامبهر ناکات به: «ته ی **حَمَلًا!**» ۲۹

ستایشی خوای مه زن بو په یامبهره که ی **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ۳۱

دلسوژی په یامبهر **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بو ئوممه ته که ی ووه فای ئوممه ته که ی

له ئاست دلسوژی به که ی ۳۳

مافه کانی رسول الله **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** به سه رمانه وه ۳۵

به شی سییه م: ۵۱

ناوی په یامبهری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ۵۱

- ۵۱ ..... ناوه کانی په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ۵۳ ..... پاکیتی ره‌گه‌ز وره‌چه‌له‌کی په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ۵۴ ..... له دایکبوونی په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ۵۵ ..... شیرخواردنی په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ۵۶ ..... که‌رتکردنی سنگی پیروزی په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ۵۶ ..... گه‌رانه‌وه‌ی په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بۆ لای دایکی
- ۵۷ ..... بۆ لای باپیری
- ۵۸ ..... بۆ لای مامی
- ۵۸ ..... ژنه‌ینانی په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- پاراستنی په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** له شته خراپه‌کانی نه‌فامی
- ۶۰ ..... قوره‌یش کۆکن له‌سه‌ر ریژداری په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** پیش
- ۶۱ ..... بوونی به په یامبه‌ر
- ۶۲ ..... ژنه‌ینانی دوا‌ی خه‌دیجه
- ۶۴ ..... مناله‌کانی په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ۶۵ ..... گوزه‌ریکی خیرا به ژیانی شه‌ریفی په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ۶۵ ..... بوونی به په یامبه‌ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ۶۸ ..... بانگه‌واز له سه‌ره‌تاوه نه‌ینیه
- ۶۹ ..... بانگه‌واز ناشکرا ده‌کریت

- ٧١ ..... تابلۆقه دان بۆ ماوهی سیّ سالّ
- ٧٢ ..... سالی دلتهنگی
- ٧٣ ..... ئیش وئازار زۆر ده بیّ و کوچ به ره و حه به شه ده کریت
- ٧٤ ..... به زه بی و ره جمه تی په یامبه ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** بۆ ئومه ته که ی ..
- ٧٦ ..... ئیسرا و میعراج
- ٧٧ ..... هه ردوو عه قه به که
- ٧٨ ..... کوچ کردن به ره و مه دینه
- ٧٨ ..... دروستکردنی مزگه وت
- ٧٨ ..... برابه تی خسته نیوان کوچبه ران و سه رخانه ران
- ٧٩ ..... ده ستوری مه دینه
- ٧٩ ..... ریگه به جهاد کردن ده دریت
- ٨٠ ..... جهنگه کان
- ٨١ ..... حه ج و عومره کانی
- ٨٢ ..... روخسار و شیوازی په یامبه ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ٨٣ ..... ره وشتی په یامبه ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ٨٩ ..... موعجیزه کانی په یامبه ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ٩٤ ..... فه زل و پایه ی په یامبه ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ٩٥ ..... ژیان و په رستشی په یامبه ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
- ٩٧ ..... له گرنگترین روداوه کانی ژیانی په یامبه ری خوا **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ...

- ۹۹ ..... وَهَاتَكَرْدَنِي پَه يَامْبَهْرِي خُوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
- وَهَسِيه تَه كَانِي پَه يَامْبَهْرِي خُوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهُ دُوا سَاتَه كَانِي
- ۱۰۰ ..... تَه مَه نِيدَا
- ۱۰۱ ..... لَهُ كَوْتَايِيدَا
- ۱۰۲ ..... نِي جَا زَه پِيدَان بَه تَه م كَتِيْبَه
- ۱۰۳ ..... پِيْرِسْت

وَصَلِّ اللّٰهُمَّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّآلِهِ وَصَحْبِهِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ
العالمين.